

Ud 6670

stdr0012417

Biblioteka Jagiellońska

Ad.:

Ud 6670

⚔
PECVLVM
ENATORVM
COFFICIALIVM
REGNI POLONIÆ
AVLÆ REGIÆ

&
IUDICVM TRIB. REGNI.

*Quadrupartitam diuisionem in se com-
plectens: quam sequens
pagella indicat.*

A
THEODORO ZAWACKI
Ex Familia Rogála,
Equite Polono,

compilatum.
Altera editio.

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

CRACOVIAE,
in Officina Nicolai Lobij, A. D. 1618.

0638393

PARTES HVIVS

LIBRI VIGESIMI

I. TRIBUNA *sive genera causarum Senatoriarum, quae Senatores in consultationibus de rebus ad Rempub. pertinentibus tractare solent.*

II. ORDO Senatorum *Regni Poloniae, & Mag. Ducatus Lith. Officiorumque Ordinis Senatorij, ac extra ordinem Senatorium, Distractuum, Castrensium, Aulicorumque Regia.*

III. SVMMVLA LEGVM *de dignitatis prerogativa, & officio Senatorum ac Officialium Ordinis Senatorij, Distractuum, Castrensium, ex Statutis & Constitutionibus Regni, succinctissime desumpta.*

IV. DE IVDICIO Tribunalis Regni, & Officio Iudicum horum Iudiciorum.

**AD GENEROSOS
EQVITES INCLYTI**

Regni Poloniae, Authoris
Paranesis.

Placuit semper mihi Generosi Equites fautores & fratres observandi, Divi Platonis sententia:

Oportet hominem esse comodum, & non seipsum intueri.

Qui enim se plane & Deum cognoverit, non inutilem se putabit & perperam vel sibi soli creatum: sed & proximis & Patriae, & omnibus, si quid & illis prodesse possit. Eam ob rem qui circumspicit & propositum intuetur meum, facile animadvertet ex lubricationibus meis (quas testantur scriptam a me editi libelli) quod non quaero quae mea sunt sed quae aliorum. Est enim tam calens, tam vehemens, tamque ut dicam torridus meus in patriam amor, ut nunquam apud me antiquius quidquam fuit, quam de ea bene mereri. Ecce enim & nunc ad communem patriam

triam

Parænesis.

tria vtilitatem & vsum vestrum G. E. opusculum hoc, quod priuatum mihi feceram, multis ex vobis vrgentibus & efflagitantibus, publicum fieri iussi. Si argumentum libelli huius ad spectatis, quid melius aut dignius Patriæ vobisq; dari potest? Si Titulum? non abs re S P E C V L V M nuncupatum est. Sicut enim in vitreo speculo faciem nostram contemplamur: ita in hoc Speculo literis consignato, faciem Senatorum Reipublicæ nostræ ac Officialium Regni, aulæque Regiæ, intuemur. In hoc Senatori, Officiali (quos supra cæterorum hominum conditionem euectos, rerum humanarum administrationi diuina prouidentia admouit) quid in sententia ferenda, & debito officij sui animaduertere conueniat; quonam modo iustitiæ eiusq; leges sacratissimas magno in precio habere, & ex eorū præscripto viuere, & alios suo exemplo ad eorum cultum atq; studium excitare, & ne a quopiam illæ labefactentur, omni studio atq; vi-

gilantia

Parænesis.

gilantia prouidere; quouè modo innocentiam defendere, miseris subuenire, & omnium sine discrimine querellas atq; controuersias audire debeat; facile contemplari, & tanquam ex penu plenissima depromere datur. Socrates hortati adolescentes solebat, vt sese frequenter in speculo intuerentur: (nam si formosi estis (inquit) elaborandum est, vt digni ea specie sitis, sin autem deformes, vt eam deformitatem virtute ac bonis artibus tegatis) nonnè etiam meritò me vos Generosos Equites Polonos fratres meos, ad hoc Speculum, vt illud frequenter præ manibus habeatis adhortare licebit? Maximè. Erit enim vobis & honorem & commodum, si quid iudicare possum, mirum in modum allaturum: quando alij ex ordine vestro Equestri, inter Senatores, alij inter Officiales Regni aulæq; Regiæ (vos enim basis estis Reipublicæ nostræ, & quibus ex præscripto legum dignitates & officia debentur) renunciati fueritis. Quippe ex facto sæpe videmus in-

cidere,

Parasnefis

cidere, vt multi in officio suo postea erubescant, cum officij sui iura non nouerint. Hoc igitur *S P E C V L V M*, ob debitum & studium fraternum in vos meum iterum prælo datum, quale, quale est, non ingrato suscipite animo: quod si grato animo accipietis, breui (Deo volente) *Oeconomiam* in quindecim libris Polonice conscriptam, ac *Chorographiam* totius Regni Polonię latino stylo elaboratam, & tabulis *Geographicis* ac *Ciuitatibus* primarijs in ære incisis ornatam: necnon *Militem* ac *Ducem Exercituum* Polonico stylo elucubratos vobis & Patrię non inutilia, videbitis. Valere felices *Fratres* obseruandi, & me cum *Familia* mea *Rogalorum*, *fratrum* meorum & *vestrorum* Regni eiusdem nobilitate verustissima, fauoribus & *fraternę beneuolentię* vestrę, commendatum habete; meisque conatibus fauete.

TRIVIA

SIVE

GENERALIUM SENATORIALIUM.

SENATORIAS CASUS aduertit, quotcunque illæ quidem sint, & quacunque ducantur argumentatione, non plus esse generibus quam SEX. Ea nos genera similitudine quadam TRIVIA nuncupauimus, quod in his omnis Senatoria disceptatio versatur & peruagatur.

A

Tri-

Triuia

TRIVIA IGITVR

hae sunt.

LEX.

MERITVM.

ARMA.

SOCIETAS.

PECVNIA.

MOS.

Quodcunque istorum, de
scriptione reddetur explica-
tius. Verum toto hoc opuscu-
lo, velim non cum exacta
Philosophantium norma mi-
hi esse rem, sed cum PATRIS
CONSULTORIBVS repu-
tes.

Erit itaque apud nos LEX
praescripta quaedam, praefini-

taq;

Siue Gene: Cau. Senat.

taque degendae vitae rerum-
que agendarum, ratio & mo-
dus, quam publice omnes aut
publici aliqui constituerunt.

MERITA quisq; facile in-
telliget esse ea, quae dictis fa-
ctisue proborum aut impro-
borum debeantur.

ARMORVM appellatione
non uti apud Iurisconsultos
ferum aut fustes, & lapides
tantum comprehendi volo;
verum praeter haec, peditem,
equitem, phalangem, legio-
nem, classem, totamque ex-
peditionum vim & appara-
tum, quo publicas vindictas
prosequi, & salus patriae ciui.

A 2

umq;

Triuia

umq; libertas tueri, seruariq;
manu possit. quibus rebus
quæcunque eam habent vim,
vt nolentes repugnantesque
cogant ad officium atque
contineant adscribenda sunt.
Ab isdem etiam Imperatoris
consilium & peritiam nequic
quam secludendam duco.

SOCIETATEM appello
quam eandem seu fædus &
confæderationem, seu con-
spirationem, atq; consen-
sum; seu tale quiduis aliud
appelles non aspernabimur.
Modo intelligas me, de his
rebus atq; adminiculis loqui,
quæ ab externis volentibus

& con-

Siue Gene. Cau. Senat.

& consentienbus ducta, plu-
rimum Reipub. conferant.

PECUNIAS dicimus esse
non æs tantum aurumue si-
gnatum, sed eam inprimis
omnem opulentiam, rerum-
que affluentiam, quæ ad com-
munia ciuium studia, motus-
que armorum, pacisque or-
namenta conferant. Quo in
numero sunt vestes, pecus,
annona, tela, scuta, currus,
naues & istiusmodi.

MOREM statuemus quasi
legem quandam, fato incho-
atam, vsu susceptam, quæ
non scripto & pænis, sed ho-
minum approbatione recti-
que opinione seruetur.

Triuia

Atqui triuium quodque duos habet ad disceptandum aditus, vbi argumenta contendant.

Nam aut de Lege roganda consultant, aut contra, de Lege abroganda.

MERITIS in promptu est Præmia, aut contra debentur Pœnas.

Circa Arma versabitur consultatio, vt aut, Armis positis in pace simus, & in ocio degamus: aut, vt sumptis armis ad bellum, contra hostes vtamur.

In societate pensabitur horum alterum, vt eam aut, incant,

Siue Gene: Cau: Senat,

ineant; aut susceptâ dirimât.

Pecuniam aut colligunt parantque, aut iam conquistâ & asseruatam petunt, vt errogent atque in vsus conferant.

Morem verò aut inchoandum, aut abolendum statuunt.

In his igitur & circa hæc Senatoria, omnis habebitur ratiocinatio.

Sed ratiocinatio ipsa habet quoque locos, persuasionum in quibus Argumenta versantur.

PERSVASIONVM LOCI.

Persuasionum loci æquè numero vti & Triuia sunt sex,

Triuia

Possibile.

Necessarium.

Facile.

Honestum.

Vtile.

Delectabile.

Ex quocunq̄ue eorum quod ipsum etiam Triuiis accidit, duplex ad persuadendum facultas præbetur.

Nam aut dicunt hoc, puta: vt arma suscipias necessarium, vtile, honestum esse, & eiusmodi; aut contra, difficile, impossibile, tristissimumq̄ue esse.

Et tantam habent vim in causis Senatoriis hæc, vt in-

ter-

Siue Gene: Cau: Senat.

terdum vno aut altero, quouis istorum benè comparato, tota causa illicò comprobetur.

Vti, si quispiam ostenderit exhausto ærario, fessis longa bellorum molestia ciuibus, non patere vnde pecuniam sumas: difficiliusq̄; Hannibalem abigere quam arbitremur; nihil amplius sit quod contra disceptetur.

Ista vt confirmetur, earum rerum suffragiis indigent, de quibus mox tranligemus. Sed iuuat prius intelligere, qualia ista quidem ipsa sint.

Possibilia ea erunt quibus

A 5

inest

Triuia

inest causa atque ratio, cur quid fieri possit.

Necessaria veteres existimauerunt ea esse, quibus ademptis cessaret illud, quod iisdem non amotis non cessasset. Est item NECESSITAS cum quid cogare, ut facias.

Facilia quidem sunt, quæ prona, & procliuia, & admodum parata sunt, ut leui labore, & cura non multa fiant.

Vtile erit, quod conferat, conducat, coadiuuet, & corroboret, opituletur, conferuet; & quæ etiam veluti instrumenta ad agendum sunt.

Hone

Siue Gene: Cau: Senat.

Honesta sunt quæ ex officio digna, condecencia, conuenientia, quæuè insignia, egregia, præclauè sint; quæuè decora, laudabilia, gloriosa, existimabilia, sancta, religiosa, & cum virtute coniuncta; quæuè maiestatem ac nominis posteritatem exornent.

Iucundam voluptatem & lætitiã faciunt qualia sunt, quæ grata, amœna, suauia sensibus veniunt: quæuè ex animi sententia succedunt: ut vindicta, amara rei assequutio, inimici calamitas, quæ demùm allestant, quæ trahunt, quæ detinent animos

A 6

per

Triuia

per alacritatem, hilaritatem,
& festiuitatem.

Quæ autem istis contra-
ria sunt, totis illa quidem
partibus pugnant atque ad-
uersantur.

Namque non necessario
cessasse possumus.

Impossibilia penitus tol-
lunt perficiendi viam, cona-
tusque frustrantur.

DIFFICILE impossibili-
um naturam sapit.

INVTILE neque confert,
neque opitulatur, neque
conseruat, sed potius nocet
atque penitus lædit.

INHONESTA cum tur-
pitudi-

Siue Gene: Cau: Senat.

pitudine coniuncta sunt.

TRISTIA & ingrata om-
nem animi voluptatem tol-
lunt atque amouent.

ITAQVE PERSVA-
sionum loci suapte natura huius-
modi sunt, quales recensuimus.

Sed in SENATORIIS di-
sceptationibus euenit, vt ad-
iunctionibus quibusdam, ipsa
hæc quæ transegimus, non
semper, neque vbi que perse-
uerent. Vt exemplo intelli-
gamus: eccum.

Natura sui facilè, possi-
bilè, ac propè necessarium
est, arborem, quæ primo flo-

ruerit

Truua

ruerit vere fructum autumnos edere; sed adiunge veterinosam, & infectam, aut adiunge turbulenta tempestate & ventis seuissimis quassatam: sequitur nimirum in arbore, vt id neque facile, neque admodum possibile sit. Ergo quod ipsum erat facile natura sui possibileque, atque admodum necessarium; nunc istiusmodi adiunctione redditum est, vt sit neque facile quidem, neque possibile.

Alio item vtamur exemplo.

Apud veteres religione acti Nobiles adolescentes,
nudi

Siue Gene: Cau: Senat.

nudi & cum locis per viros vrbis discursitabant festis Bachanalium diebus; hac ætate ne pede quidem, non vestito licet prodire in publicum, seruata honestate ciuili, atque familiarum decore: alia igitur tempora, alios mores atulerunt.

Item. Fratris vxorem apud hæbreos cogebatur frater defuncti ducere; apud nos lege prohibemur cognatæ affinitatem petere: alia igitur illis fuit ratio, vt ita inuenerint, alia est nobis.

Ex quibus omnibus perspicuum est, superiora illa cum locis

Triuia

locis, tam temporibus, tum
etiam personis, & ceteris
istiusmodi immutari, quas res
sic venit in mentem, apphel-
lare ADIUNCTIONES
quod primis illis locis per sua
sionum adiungantur ad per-
suadendum.

Et sunt numero quidem
non plures sex.

Persona.

Locus.

Res.

Causa.

Tempus.

Modus.

Hec item oportet intelligen-

re,

Siue Gene: Cau: Senat.

re, qualia sint, notationibus
quibusdam membrorum & Q
partium earum, in quas diui-
duntur.

PERSONA ea erit, cuius
opera veluti imperio mini-
steriouè Respub. vtatur.

Et personarum quidem.

{ Quam natura dedit.
Alia { Quam institutum, ars,
est. { & industria adiecit.
{ Quam fortassis Res-
pub. posuit.

Vtatur quoque hoc
loco exemplo.

Cæsari, Alexandro, atque
etiam Catoni personam na-

tura

Triuia

tura dedit, vt essent illi quidem tales quos facile diligas aut vereare; vt vero esset, alter Censorio supercilio grauis, alter facundia & lepore gratus, alter maiestate frontis imperiosus; institutum studiumque fortasse perfecit: vt verò hic Dictator, alter autem Rex haberetur; neque ex natura, neque ex institute, sed aliunde sumpserunt: ex quo aliud Cæsari Senatori & priuato; aliud Cæsari rerum domino, fuit more hominum facile possibile, honestum, & quæ cum his annumerantur.

Rur-

Siue Genes Cau: Senat.

R V R S V S P E R -
sonarum.

Alia Diuina.

Non Diuina.

Nam in personarum numero superos quoque locari volumus: quandoquidem superum ope magis, quam hominum consilio & opera, Respub. regatur atque consistat.

Profana.

Item Sacra.

alia. Publica.

Priuata.

In publicarum numero non capita singula, ciuium præsertim reputantur; sed

inte-

Trium

integer potius numerus, in quo & Magistrat^{us} cōtineatur.

Magistratus verò aut in vno aliquo confidebit, vt, Sacerdos, Prator, Rex, aut in pluribus, vt, Trium viri, Collegium epulorum, Tribuni pleb. Senatus: atq; demum in his, in quibus vniuersa Ciuitas comprehendatur.

In priuatorum autem numero continentur affines, coniuncti, sodales, patroni; adde & architecti & oratores, & his similia: & istis etiam contraria, vt seruus, ignotus, inimicus. Et talis locus per plurimum est.

Ha-

Siue Gene: Cau: Senat.

Habet enim **Locvs** ipse aliquid aliunde sumptum, quod cum loco veniet: aliquid verò non aliunde, quàm ab se innatum atque insitum, vt sit capax, vt hac aut altera forma, & qualitate præditus sit.

Innatum dicimus esse loco, segregariq; non potest, vt non sit publicus, priuatus, sacer, & quæ istis similia sunt.

Aliunde iniunctum, atque impositum est, cum amoueri ista possunt, loci forma non mutatis aut vitatis.

RERVM, autem notiones quum ad id de quo agi-

mus

Triuia

mus accomodentur, sunt; quibus fit vt res altera ab altera differat. Differt enim res à re multa ex parte his, quibus ab loco locus: sed præcipuè differt his quæ quantitate & qualitate huiusmodi annotantur.

CAVSAM esse hanc apud nos interpretamur, illud quod moueat vt aliquid fiat, quo aliquid aggrediamur atque assequamur.

In rebus causa, quæ ab re alia fit, propè habet quandam necessitatem, vt cum ea res sit, procul dubio, altera subsequatur fit.

Sed

Siue Gene: Cau: Senat.

Sed animos nostros mouent, cura, & ratio tuendi sui, metus honestatis, salutis, libertatis, cupiditas item gloria, imperij & rerum. Mouet etiam quæ dolorem, indignationemq; iras & odia concitant: vt sunt, aliorum obtrectatio, æmulatio, iniuria, & cætera generis eiusdem, quæ molestiora sunt, quam ea diutius perferenda censeas.

Nec hîc sum nescius causas apud Philosophos esse quatuor; sed inter Patrios Senatores & multitudinem, abundè ista sunt; Philosophostamè non aspernamur.

Tem-

Triuia

TEMPVS } *Antequam agas quid*
 triplex } *Dumq; id agitur,*
 est. } *Re iam perfecta*
 } *absoluta.*

Fit etiam vt apud multitudine tempora moueant, ex his quæ sunt penitus temporis, vbi cum dicunt; Sillæ tempora duriora fuisse quam Marij: & bellorum tempora plena esse sollicitudinum. Quæ omnia eo dicta sunt, quod velint motum atque statum quendam rerum annotare, quæ id tempus tulerit.

MODVS tamen et si potissimum esse videatur, rerum

agen-

Siue Gene: Cau: Senat.

agendarum ordo: habet tamen aliquid in se quod plus importat.

Nam in ordine attenditur. vt. { *Illud fiat prius.*
 { *Illud posterius.*
 { *Illud simul.*

In modo autem rebus adhibendo pensabitur, ne quid excedat aut desit, vt etiam nihil fiat non attemperatè, & non aptum ad rem.

Itaq; hæc sunt, quæ ad causas Senatorias faciant. TRIVIA, PER
 SVASIONVM LOCI ET
 ADIVNCTIONES.

Ex quibus varia & multiplex & prompta, & facilis argumentorum ratio subministratur hunc in modum.

B

Com-

Triuia

Comparabimus altera alteris, & tui generis, & non sui generis; singulorumque partibus repetitis, ac pensitatis aptiora & quæ pulcherrimè faciant ad rem selegemus.

Nam si quid forte incidat ut discipulemus: Armanè capienda sint? iugabimus Triuia triuiis, sic.

Pensitabimus enim: legene aliqua hinc utemur: an sit ex lege quod iubeat, hoc est, ex ratione vitæ benè degendæ. Meritisnè bonorum aut malorum sic fiat satis: communibus ne rebus amicorum & confæderationum ista conueniant:

Siue Gene: Cau: Senat.

ueniant: pensitabimus etiam facultates publicas, & copiam eorum quæ vsui fiant; & priscos maiorum mores atque ritus, bonorumque consensum.

Ex his comparationibus, & pensitationibus quo pacto argumenta eliciantur, non est quod psequar, nã illa quidē sese vltro proferēt, & quid valeant clarè atque dilucidè ostentabūt, ut quiuis ingenio vel mediocri bellissimè, sibi commodissima possit desumere. Copulabimus etiam

TRIVIIS LOCOS PERSVASIONVM, & pensitabimus,

Triuia

quid partibus & membris
cuiusque conducat. Penſi-
tabimus etiam futurum nē
villo pacto ſit vt ſpretis armis
incommoda, quæ immineant
ceſſaſſe poſſint: vrgeat nē
quidpiam, vt ſine armistuti
eſſe non poſſimus: facultate
tem nē arma præbeant, vt le-
ui labore quæ inſtituimus per-
ficiamus. Sit nē in armis po-
ſitum quod conferat, corro-
boret, conſeruet imperij
Maieſtatem, decus, religio-
nem; quod gaudia, expecta-
tiones, voluptatesque ciui-
um augeat, atque confir-
met: reddant nē aptiora ac
facili-

Siue Gene: Cau: Senat.

faciliora, quæ poſthac vſui
futura ſunt: & huiusmodi.
Copulabimus itidem A D-
IUNCTIONES cūm TRI-
VIIS, tūm etiam locis per-
ſuaſionum; tum etiam ſui or-
dinis cæteris adiunctio-
bus. Penſitabimus enim, ar-
manē capere honeſtum ſit:
famam nominis nē poſterita-
tem læſura ſint; detrimento-
nē futura ſint legibus, cenſi-
bus, amicitiiſ publicis, ſi col-
lectitium manum ſeruorum,
præſertim leui ſuſpitionū cau-
ſa ſumpſerimus: ſemper enim
omnia ad Rempub. referen-
da ſunt, & quod ægregiè ex-

Triuia

plicabit argumenta, erit, si
 comparationibus annotabi-
 mus singula ea, quæ quadam
 inter se similitudine, aut dis-
 similitudine conueniant: si-
 ue pensitabimus in potestati-
 bus singulorum, quidnam ha-
 beat quodque: quid uè ad eas
 res perficiendas, aut perfe-
 rendas valeant, quæ animum
 in hanc, aut in alteram sen-
 tentiam possint trahere.

*Hac in uniuersum ex typo proxi-
 ma pagina sequenti, melius assis-
 mabimus sic.*

TRI-

TRI VI.	{ sua- sio- num loca sex.	{ Per- ficia- rium- Non neces- sarium- 3. Facile Difficile- 4. Honestū Turpe. 5. Vile. Inutile. 6. Delecta- bile. Triste.	{ 1. Possibile Impossibile 2. Necessa- rium- 3. Facile Difficile- 4. Honestū Turpe. 5. Vile. Inutile. 6. Delecta- bile. Triste.	{ Personæ Locus Res. Causa. Tempus. Modus.	{ Diuina. Profana. Sacra. Publica. Priuata. Publicus. Priuatus- Sacer. Qualitas. Quantitas. Quæ animos no- stros mouet ad fa- ciendum; & non faciendum. Antequam agas, Futurum. Dum agas, Præsens. Re perfecta. Præteritum- (Hoc prius) Aliud simul { Aliud po- sterius.			
						Lex, aut est	Roganda, statuenda, Abroganda, delenda. Premium. Pœna.	
						Meritum aut	Sumantur. Non sumantur. Ineatur. Dirimetur. Paretur. Erogetur- Inchoandus. Abolendus.	
						Genetia		
						Causa- rum.	Arma, aut	
						Senat- oria- rum- sunt	Societas, aut	
						sex.	Pecunia, aut	
							Mos, aut	

Adiunctiones sex.

Comparabimus altera altera.

B

Ordo Senatorum

ORDO

Senatorum Regni Polonię, ac
Magni Ducatus Lithuanie, &
Officialium ordinis Senatorij,
& extra ordinem Senatorum,
Districtuum, Castrensiũ,
& Rulę Regis.

ORDO SENATORVM
Spiritualium.

Archiepiscopus Gnesnen-
sis Legatus natus, Regni pri-
mas ac Primus Princeps, non
solum iurisdictionem habet
in vniuersum in Regno cle-
rum, ac primum in ordine
Senatorio locum; verũ eti-
am summam in consiliis au-

Ordo Senatorum

toritatem: & qui Interegni tempore DD. Senatores ad consultandum, de rebus ad Rempub. pertinentibus conuocat, Legationes externas audit, diem & locum electioni noui Regis indicit, eundem electum nominat ac promulgat: ac postea in sollemnibus coronationis Comitibus Cracouiæ celebrari solitis, diademate capiti imposito inaugurat. METROPOLITANAE sedis Leopoliensis Archiepiscopus secundum locum in Senatu obtinet. Eum sequuntur ordine infra declarati Episcopi, qui in

ordi-

ac Officialium R. P.

ordine Senatorio omnes seculares præcedunt. Hic autem ordo seruatur.

ARCHIEPISCOPI.

Gnesnensis.

Leopoliensis.

EPISCOPI.

Cracouiensis.

Vladislauiensis.

Vilnensis.

Posnaniensis.

Plocensis.

Varmiensis.

Luceoriensis.

Premisliensis.

Samogitiæ.

Culmensis.

Cselmensis.

B 6

Kioui-

Ordo Senatorum

Kiouiensis.

Cameneccensis.

Vendensis.

16.

ORDO SENATORVM
SECULARIVM.

Castellanus Cracouiensis ex
quodam singulari Privilegio,
omnes secularis ordinis Se-
natores precedit.

PALATINI.

Palatinus Cracouiensis.

Posnamensis.

Viniensis.

Sandomiriensis.

Castellanus Viniensis.

Palatinus Califfensis.

Trocensis.

Sira-

ac Officialium R. P.

Siradiensis.

Castellanus Trocensis.

Palatinus Lencicie.

Capitaneus Samogitie.

Palatinus Brzesstensis.

Kiouiensis.

Inowodzslauiensis.

Russie.

Volhynie.

Podolie.

Smolenscensis.

Lublinensis.

Polocensis.

Belzensis.

Novogrodensis.

Plocensis.

Vitebscensis.

Masouie.

B 6

Pod-

Ordo Senatorum.

Podlacię.

Rauensis.

Brzesensis.

Culmensis.

Myslauenſis.

Marieburgensis.

Braslauenſis.

Pomeranię.

Minsensis.

Vendensis.

Derpatensis.

Pernauensis.

38

Palatinus quilibet est, primarius in ordine secularium Senator, & Dux exercitus seu Palatinatus. Sed præter mu-

nus

ac Officialium R. P.

nus Senatorium, non exercet suum militiæ officium, nisi tempore Generalis ex vniuerso Regno expeditionis, ad quam demùm non recurritur, nisi ingruente aliqua hostis potentissimi vi. Pacis tempore quod sit eius officium, infra in Summula legum latius patet.

Castellani Maiores.

Hi propterea dicuntur maiores, quia cum ceteris Senatoribus, tam Ecclesiasticis quàm secularibus, ad omnia etiam secretissima consilia admittuntur.

SUNT AUTEM HI

Pojna-

Ordo Senatorum

Posnamensis.
Sendomiriensis.
Calsiensis.
Voimcensis.
Gnesnensis.
Siradiensis.
Lencicie.
Samogitie.
Brzestensis.
Kiouiensis.
Inowlozsluiensis.
Leopolitensis.
Volsin.e.
Camenecensis.
Smolenscensis.
Iublinensis.
Polocensis.
Belzenfis.

Novo-

ac Officialium R. P.

Nowogrodensis.
Plocensis.
Vitebscensis.
Czernensis.
Podlachie.
Riuensis.
Brzescensis.
Culmenfis.
Mscislauensis.
Elbingensis.
Braclauensis.
Gedunensis.
Minscensis.

31.

Castellanus verò (sunt autem in quolibet Palatinatu quaterni, terni, bini, minimum) ad munus Senatorum,

Ordo Senatorum

um, quo itidem fungitur, vi-
ces obtinet sui in exercitu
Palatini, illiusq; loco præest,
sui quisque districtus Nobili-
tati, hac eadem generali ad
bellum expeditione.

Castellani Minores.

Minores vocantur ideò,
qui etiam cum cæteris su-
pradiçtis Senatoribus Regni,
Senatorum Priuilegiis in re-
liquis gaudeant, & sunt verè
Senatores; à secretioribus
tamen consiliis nonnun-
quàm excluduntur.

ET SVNTHI.

Sandecensis.

Medirecensis.

Visli-

ac Officialium R. P.

Visliciensis.

Breccensis.

Rogosinensis.

Radomiensis.

Zaurobstensis.

Lendensis.

Irsemensis.

Zarnouensis.

Matogostensis.

Uelunensis.

Premislensis.

Haliciensis.

Sanocensis.

Chełmensis.

Dobrszynensis.

Polanecensis.

Premetensis.

Criunensis.

Czecho-

Ordo Senatorum

Czechouiensis.
Naclensis.
Kossieriensis.
Biechouiensis.
Bidgestiensis.
Brzesinensis.
Krusziciensis.
Oswiecimensis.
Camenecensis.
Spicamirensis.
Inowtodensis.
Koualiensis.
Santocensis.
Sochaczouiensis.
Warsouiensis.
Gostinensis.
Uinensis.
Raciaſcensis.

Siepre-

ac Officialium R. P.

Siepreensis.
Uisogrodienſis.
Ripinensis.
Zakrocimensis.
Ciechanouiensis.
Linensis.
Stonscensis.
Lubaczouiensis.
Conariensis terre Siradie.
Conariensis terre Lencicie.
Conariensis terre Cuiauie.
Uendenſis.
Derpatensis.
Pernauensis. 58.

Et ſi ſunt triplicis Ordinis
Senatores Regni, Epiſcopi cum
duobus Archiepiſcopis, Palati-
ni & Caſtellani.

Se-

Ordo Senatorum

Sequuntur Officiales
Regni.

Hi sunt duplicis ordinis.
Quidam sunt ordinis Sena-
torij qui cum prædictis Sena-
toribus iisdem prærogatiuis
vtuntur; Quidam sunt extra
ordinem Senatorium.

Ordinis Senatorij sunt
decem.

Marschalcus Regni supremus.

*Marschalcus supremus M. D.
Lith.*

Cancellarius Regni.

Cancellarius. M. D. Lith.

Vicecancellarius Regni.

Vice

ac Officialium R. P.

Vicecancellarius M. D. Lith.

Treasurarius Regni.

Treasurarius M. D. Lith.

Marschalcus Curie Regni.

Marschalcus Curie M. D. L.

MARSCHALCVS est ma-
gister aulæ Regiæ & admini-
ster consilij publici: penes
quem, ius est conuocandi Se-
natum iussu Regis, vel Pri-
matis: præstandi silentium &
audientiam: faciendi pote-
statem in Comitibus dicendæ
sententiæ: Legatos exter-
nos aduentantes excipiendi,
illisque de rebus necessariis
providendi: eiciendi è con-
silio eos qui ad id non perti-
nent:

Ordo Senatorum

nent: pronunciandi decreta Regia in causis infamiæ, vltimi supplicij, illaque exequendi: promulgandi ad populū Senatusconsulta: moderandi pompis publicis: Hospites illustres suscipiendi: competendi motus inquietorum atque turbulentorum, non modo circa Senatum & in publico, sed etiam in priuatis Regis cænaculis & habitaculis: animaduertendi in delicta, quæ in loco & Oppido domicilij, siue hospitij Regij vel Comitiorum admittuntur. Deniq; in Comitibus & in comitatu

Regis

ac Officialium R. P.

Regis diuersoria distribuendi: & imponendi rebus venalibus precia. Marschalci etiam est, in aulicum Regis comitatum & administratos mensæ Regiæ, aliorumque munerum Aulicorum (profanos duntaxat intelligo) iurisdictionio, censura & animaduersio, si suum negligent officium: vel contra decorum aliquid comittant. In publicis Conuentibus & Rege in publicum prodeunte, præfert erectum sceptrum ligneum vel baculum.

Hæc eadem priuilegia habent Marschalci Curie in absentia suæremorum. C Can-

Ordo Senatorum

Cancellarius, Vicecancellarius, tam Regni quam M. D. Lith. nominibus & loco distincti; potestate & munere exæquati. Diplomatum edictis, mandatis, epistolis, & aliis scripturis Regiis conscribendis atque signandis, quæque ad eum mittuntur accipiendis & legendis præfunt. Itaque in potestate sua habent signa Regia, Cancellarius quidem maius; Vicecancellarius minus. Auctoritas eorum eo usque patet, ut multa in consulto Rege signare; quæ verò contra leges esse videntur, iubenti il-

line

ac Officialium R. P.

li negare possint. Dant etiam responsa Regio nomine; & quibus de rebus consilium haberi debet in Senatu proponunt. Denique Senatusconsulta, Regiaque & Comitialia placita, ac decreta, literis mandant ac in publicum edunt. Sunt etiam cognitores priuatarum querimoniarum, & prouocationum ab Urbanis & Opidanis Præfectorumque iudiciis, ad Regium Tribunal deuolutarum Secretariis, Scribis, Sacerdotibus, Cōcionatoribus & Cântoribus Aulicis, ceremoniis circa Regē Ecclesiasticis, ut

C 2

præ-

Ordo Senatorum

præsertim qui est de sacro ordine, moderatur. Lege enim alterum ex iis sacri, alterum profani ordinis esse oportet. Vnde consuetudine longa introductum, vt Vicecancellarius mortuo Cancellario propter loci, & sententiæ dicendæ prærogatiuam succedat. Quare huic dignitati, viri doctrinâ insignes & in Regni negotiis optime versati semper solent deputari: qui prudenter, quid fieri, vel concedi possit, quid item non, Regem cum sub Maiestatis debita dignitate informant.

THE-

ac Officialium R. P.

THESAURARIVS ipso nomine indicat officium suum. Est enim promus & condus thesauri Regis: symbolorum seu insignium Regni, quæ sunt, corona, pomum, sceptrum & gladius; suppellectilis & reddituum Regionum, scripturarumque & monumentorum publicorum actor & moderator: quorum uis Questorum curatorum atque dispensatorum Regis & rationum reddendarum exactor: monetariæ officinæ Magister: stipendiorum tam militarium, quam aulicorum solutor. Reddendæ rationi

C 3

Regi

Ordo Senatorum

Regi obnoxius, Atque hic ad
dendum necessario, Officia-
les istos Ordinis Senatorij
etsi videantur loco esse po-
stremo inter Senatores; au-
toritas tamen eorum maxi-
ma, & quorum cuique ad pri-
mas in Regno dignitates, ip-
so iure patet aditus. Nam
cum hi exequantur quidquid
in Senatu vnquam conclu-
sum fuerit, vt sufficientiam
quisq; suam testatam facere;
imò & diligentiam, in nego-
tiis expediendis satagit: ita
pro magis commendato &
benè merito habetur.

OFFI-

ac Officialium R. P.

OFFICIALES
ORDINIS.
NON SENATORII.

Officiales extra ordinem
Senatorium diuiduntur rur-
sus in tres classes: vel enim
sunt totius Regni & Mag.
Duc. Lith. vel sunt Districtu-
um & Castrorum; vel sunt
Aulæ Regiæ.

TOTIUS REGNI SEV
generales sunt hi.

Exercituum Regni Generalis.
Exercituum Regni Ducat. L.
Exercituum Regni campestris.
Exercituum M. D. Lith. cam-
pestris.

C 4

Mili-

Ordo Senatorum

Militiæ aulicæ præfectus.
Secretarius maior Regni, spiritualis.
Referendarius Reg. spiritualis
Referendarius M. D. Lit. spiritualis.
Referendarius Regni secularis.
Referendarius M. D. Lit. secularis.
Pocillatores utriusq. gentis. 2.
Dapum incisores. 2.
Gladiferi etiam. 2.
Thesaurarius Curie Regni.
Thesaurarius M. D. L. Curie.
Thesaurarius Prussie.
Assessores iudiciorum Curie.
Notarius causarum Curie.
Notarius Cancellariæ M. D. L.
Regen-

ac Officialium R. P.

Regentes Regni Cancellariæ.
Instigatores causarum fiscali.
Notarij campestris.
Excubiæ contra Tartaros
præfectus.
Theloneorum, Fodinarum Argenti,
Plumbi, Salis, Præfecti.
Pecuniæ eudende Præfectus,
& præfectus sylvarum.

Vti officialibus ordinis Senatorij ad primas dignitates; ita hisce ad ordinem Senatorium maior patet aditus præcipuè verò Secretario Maiori & Referendariis. Cententur namque de Rege & Repub. esse præreliquis bene meriti: & qui ob usum re-

Ordo Senatorum

rum & facultates ampliores, dignitatem Senatoriam tueri commodius possunt.

Exercituum Regni Generalis, & M. D. Lith. est Dux & moderator belli, secundū Regem & vicarius Regis. Ducit exercitum, capit locum castris : acies instruit : dat signum pugnae & receptus : comeatus & annonae curam in bello gerit : precia rebus venalibus imponit : ponderibusque & mensuris earum, modum statuit : in delinquentes animaduertit : & ut paucis reliqua comprehendam, in exercitu & tempore

belli

ac Officialium R. P.

belli indicti, vterque auctoritate Regia plenipotenter vtitur. Hoc etiam vsitatum in hac dignitate conferenda, quod fermè semper demandetur aliquibus ex ordine Senatorio, qui magis habentur apti. Ideo non est quod miretur quispiam, tam amplas dignitates, & quarum maximus in Polonia vsus, in Senatu non censerit. Senatoribus namque conferuntur : vel etiam dignitas Senatoria confertur vnâ, si quis ex priuatis tanto muneri existimatur idoneus esse. Campestris Dux Exercituum tam Regni quàm

C 6

M. D.

Ordo Senatorum

M. D. Lith: est Vicarius Generalis Ducis, à Rege datus. Excubiarum potissimum explorationumq; curam gerit, mercenarijs militibus, illo præsertim absente, præest: totalemque iurisdictionem in exercitu eodem tempore exercet.

Militiæ aulicæ præfectus, est præses illorum militum, qui ad custodiam Regiam, præsentem Rege in Castris ordinantur, exercetque in eos iurisdictionem, secundum Regem plenariã. Durat autem eius potestas, quousque Rex manet in Castris.

Secre-

ac Officialium R. P.

Secretarius maior Regni, absentium Cancellariæ præsidum, vicem supplet in aulâ, & comitatu Regis: nec tamen ut illi, gestat signum Regium, sed quoties opus est, petito ab illo annulo signatorio, tam diplomata publica, quam epistolas ipso præsentem signat. Habet hic secundum Cancellarium prærogatiuam ante omnes, capessendi honores Episcopales, qui vacauerint. Habet & locum honoratiorem inter cæteros Officiales, tam Aulæ quam Terrarum, Districtuum.

Referendarij vtriusq; gen-

tis &

Ordo Senatorum

tis & ordinis, sunt supplicum libellorum Magistri, & quarimoniis hominum audientis, Cancellariæque, vt verbo legis vtamur, referendis præfunt. Quin etiam in litibus vrbanis disceptandis, eidẽ Cancellariæ præsto sunt, eiusque permisso exponunt Regi cum consilio causas & controuersias litigantiũ : habentque locum in Iudiciis Regis, extra Comitiorum tempus, celebrari solitis, sententiæ ferendæ.

Pocillatores vtriusq; gentis duo, ipso nomine indicant officia sua : quibus adiunge-

re li-

ac Officialium R. P.

re licet Dapum incisores.

Gladiferi in pompa publica Regi præferunt ensen.

Thesaurarius Curie Regni & M. D. Lith: supremi The-saurarij Regni absentis vices gerit, adhibeturque aliquando & à præfente, ad pleraque omnia, quæ ipsum cõcernunt.

Thesaurarius Prussiae est, qui pecuniam omnem, & rationes à Præfectis & ministris bonorum Regis, & prouentuum, atque etiam tributorum publicorum exigit : & vel ipse administrat, vel The-saurario Regni tradit.

Assessores iudiciorum Cu-

ria,

Ordo Senatorum

riæ, sunt pleriq; officiales, qui in aula Regis præsentés sunt, vt potè supplicum libellorum magiltri, siue Referendarij, Vicecancellarius, & nonnulli ex Secretariis.

Regentes Cancellariæ sunt illi, qui Notariis Curix cum potestate præfunt.

Instigator causarum fisci est, qui bona iure caduco ad Regem & fiscum eius deuoluta, iudicio à possidentibus repetit, & fisco vendicat, siue illa ciuum, siue externorum, siue Nobilium per confiscationem Regi competentia fuerint.

Nota

ac Officialium R. P.

Notarius Campestris est Mercenariorum militũ conscriptor & stipendiorum solutor.

Præfectus excubiarũ contra Tartaros, qui in finibus Regni versus Scytas asiduas gerit excubias, ne inopinas excursiones in Regnum faciant: teneturq; is sempertempstiuè Generalẽ exercituum præmonere, vt maturè hosticum Exercitu occurratur.

Præfecti Theloneorũ sunt: qui tributa & vectigalia Regni exigunt, eorumque rationes Regi competenti tempore reddunt.

Præse-

Ordo Senatorum

Præfeti fodinarum argenti, plumbi, salis, curam gerunt horum metallorum, iurisdictionemque exercent in operarios: rationibus reddendis Regi obnoxij.

Præfeti pecuniæ cudendæ sunt potissimum Thesaurarij, ad quorum officium pertinet, ut proba & iusti valoris moneta in Regno cudatur.

Præfeti sylvarum sunt, qui in sylvis, in quibus Rex venationibus aliquando indulget, prohibent, ne quiuis promiscuè venetur.

OFFI-

ac Officialium R. P.

OFFICIALES DISTRICTIVVM.

OFFICIALES DISTRICTIVVM *possunt commodè diuidi in duas classes, vt quidam sint Officiales Terrestres: quidam Officiales Castrenses.*

Terrestres Officiales sunt.

Succamerarius,

Vexilifer,

Judex,

Dapifer,

Pocillator,

Subindex,

Subdapifer,

Pincerna,

Venator,

Tribu-

Ordo Senatorum

*Tribunus,
Notarius,
Gladifer,
Questor.*

SVCCAMERARIUS est, qui regendis finibus agrorū ac bonorum Terreſtriū, tam ad Regem, quā ad Nobilitatem, capitula, ciues pertinentium præeſt. Qui iuratus oportet vt ſit; habetque is ad id munus obeundum Vicarios, qui Camerarij vocantur: eoſque ſibi legit arbitrato ſuo, ex Equeſtri ordine eiufdem Territorij, & iureiurando adigit, mutatque quoties vult.

Iudex

ac Officialium R. P.

IVDIX Terreſtris, cauſis & controuerſiſ priuatis, diſceptandis & iudicandis, cum Subiudice præſidet, qui eſt eius ſocius, non Vicarius, loco tamen inferior: quibus adiungitur Notarius ſeu Actuarius Iudicij, qui habet quoque in illis iudiciis, ius dicendæ ſententiæ.

TRIBVNVS, cuſtos eſt arcis, in ſuo quiſque territorio durante bello; ob eamque cauſam, vacationem habet militiae.

QVEſTOR eſt exactor contributionum publicarū, in certo territorio, obno-

XIUS

Ordo Senatorum

xius rationibus reddendis.

*Cæterorum Officialium ministeria
ex nominibus nota sunt.*

OFFICIALES CA-
STRENSES.

Capitanei cum iurisdictione sunt Præfecti Arcium & Ciuitatum Regiarū, qui vocantur brachium Regale. Isti Iudicia exercent, querelarum quidem nomine appellata, vt potè quæ fiunt in causis leuioribus, singulis duabus ordinariè septimanis. Castrensia verò, vbi videlicet disceptatur de causis grauioribus singulis sex septimanis: nisi quid obstet. Ha-

bent

ac Officialium R. P.

bent hi Vicecapitaneos, Iudices, Notarios, imò & familiam numerosiore, & pedatum, ad prohibendum, ne cuiquam vis inferatur, vel insolentiores contra leges patriæ, impunè delinquant: Habent itaque iurisdictionē, coërtionemque latè patētem, non modò in agrestes & oppidanos: verumetiam in Equestris ordinis homines. Præterea omnium aliorum Iudicum Ecclesiasticorum iuxta ac profanorū sententias exequutioni mandare possunt, si exequutores, vel nolint, vel non proficiant.

Gerunt

Ordo Senatorum

Gerunt etiã curam commodorum & reddituum Regis, qui ex re familiari, ac pensionibus oppidanorum proueniunt. Qui tamen redditus, quarta detracta, illis ob merita eximia donantur. Illis etiam inter reliquos Officiales cuiuscunq̃e ordinis, maior patet ad ordinem Senatoriam capessendum aditus.

CAPITANEI sine iurisdictione sunt qui vulgò Tenentarij bonorum Regalium nuncupantur. Hi nulla iudicia exercent: insolentias tamen leuiores coërcendi ius quandoque habent.

Burgra-

ac Officialium R. P.

BURGRABII sunt custodes Arcium, qui pacis iuxtã ac belli tempore, nocturnas, atque etiã quando opus est, diurnas excubias per se, vel per suos administratos seruant, Capitanei auctoritati subiecti.

OFFICIALES AV- LÆ REGIS.

*Camerarius supremus,
Pocillatores,
Incisores Dapum,
Vexilliferi,
Stabuli Prefecti,
Culinę Prefecti,
Curuum Prefecti, (res,
Camerarij, vulgo lectistrato-*

D

Pincer-

Ordo Senatorum

Pincerna,
Subdapifer,
Stabuli Viceprefectus,
Venator Primarius,
Secretarij,
Dapiferi,
Aulici, quorum magnus nu-
Salaricati, (merus,
Cubicularij,
Pueri Regij,
Notarius Theſauri maior,
Stipatores,
Doctores Medici,
Capellani,
Notarij Theſauri,
Muſici,
Oſtarij,
Satellites,

Hospi-

ae Officialium R. P.

Hospitiarum distributor,
Curuum Viceprefectus,
Diſpenſator,
U. m. diſtributor,
Tubicines,
Tympaniſte,
Equiſones,
Argenti cuſtodes,
Culinę familia,
Artifices generis omnis,
Artifices & famuli ſtabuli,
Artifices & famuli curuum,
Venatores & aucupes,
Aſparitatores.

Horum Officialium mu-
nera, ex ipſis nominibus no-
ta eſſe poſſunt: ſunt tamen
plerique qui peculiare quid

D 2 habent:

Ordo Senatorum

habent: quorum officia paucis adnotabo.

Camerarius supremus preest cubiculo, Lectistratoribus & cubicularijs Regis aduertitque, vt omnia pro dignitate Regis administrentur.

Subdapifer, curat, ordine fercula mensæ Regiæ adferri, præcedens, cum sceptro seu baculo Dapiferos.

Secretarij, quamuis nullum peculiare certumque munus attributum habeant, ad nutum tamen Regis præstò sunt, in obeundis eius nomine legationibus, inscriptionibus, & lectionibus publicarum

ac Officialium R. P.

carum ac Regiarum scripturarum: in acciendis & deducendis ad Regem, vel in Senatum Illustribus hospitibus, & Legatis Principum: in exquirendis & referendis sententijs ægrotorum, & à consilio absentium primariorum Senatorum: in recognoscendis pro Rege locis & factis, & causis controuersis, Regionum præsertim hominum & administratorum, inter ipsos, vel cum Magistratibus suis: & si qua sunt alia honesta, & cum dignitate coniuncta ministeria.

AVLICI, quorum magnus

Ordo Senatorum

est numerus, sunt primarij ex Nobilibus constituti, equis stipendia merentes, præsidij honorisq; Regij causa, quem equestrem seu currulem eques tres ferè comitantur. Qui equitatus numerosus est atque splendidus: huic Marschalci moderantur, & delinquentes omnes puniunt. Sunt etiam quidam Aulici, qui non habent necesse equos alere: hi prodeuntem in publicum Regem pedestres deducunt. Quanquam in solennibus pompis non inusitatum est, ut equites quoque equestrem Regem antecedant.

SALA-

ac Officialium R. P.

SALARIATI sunt Concionatores, seruatoris interioris cubiculi & similes: quibus certa stipendia, & certa merces numerari solet.

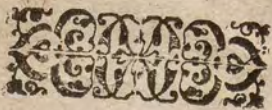
Pueri Regij & Cubicularij præsto sunt ad quæuis domestica Regis ministeria. Cubiculariorum tamen peculiaris usus est in acciendis in Senatum & ad Regem Consiliarijs, & deferendis quoquo versus literis, mandatis, edictisque Regiis. Quam ad rem opidatim, & vicatim, illis mandato Regis equi subministrantur.

D 4

Sed

¶

Sed hæc de ordine SENATORVM ac OFFICIALIVM REGNI, AVLÆQVÆ REGIÆ sufficient.

Sequitur Summula Legum.

SV M-

¶

SVMMVLA LEGVM.

De dignitatis prærogatiua, & Officio Senatorum, ac Officialium Ordinis Senatorij, atque Officialium Ordinis non Senatorij; Districtuum, Castrensiū, ex Statutis & Constitutionibus Regni Poloniæ, succinctissimè ab eodem Authore THEO-

DORO ZAWACKI
desumpta.

SENATORES.

Senatores ex Nobilibus tantum sint, tam Spirituales, quam Seculares. Her. 77.

Senatores tam Spirituales quam
D 5
secula-

Summula.

Seculares, in Conuentibus particulari-
ribus adfint, postulata Districtuum
vnâ cum Nobilitate connotent, atq;
ad Conuentus Generales in qualibet
Regni parte celebrari solitos referant
vt ibidem à Nobilitate correctâ, tan-
dè in Comitibus Regni ritè proponant.
Const. 1565 & 1611. fol. 16.

Senatores nisi ad Conuentus parti-
culares veniant, vel se in eisdem Con-
uentibus iustè excusent. Episcopi 40
Palatini & Maiores Castellani 20. Mi-
nores verò Castellani 10. Marcis fisco
Regio mulctentur Her. 25.

Rex absque Senatu in negociis Rei
pub. nihil statuat. Cōst 1576. fol. 160

Senatu inuito Rex non nubat.
Ibid. fol. eod.

Senatorum vota Rex conciliet.
Ibid. fol. eod.

Sedecem Senatores in quibuslibet
Comitiis deputentur, quolibet dimi-
dio anni quatuor, vnus ex Episcopis,
vnus ex Palatinis, duo Castellani, qui

semper

Legum.

semper Regi adfint: sine quorum con-
silio & scientia Rex nihil in negotiis
Reipub. faciat. Const. 1576. fol. 148.
& 159.

Si quòque tenentur animaduerte-
re, ne aliquid contra dignitatem Re-
giam & contra ius fiat. ex quibus in
Comitiis respondere tenebuntur: Sa-
laria Episcopis Russiæ pro dimidio an-
no 500. florenis similiter & aliis Se-
natoribus secularibus ex thesauro
soluantur. Episcopi Poloniae suo sum-
ptu adfint. Qui Senatores post Co-
mitia, intra quatuor septimanas, ad
Regiam maiestatem conueniant, sub
pænâ mille marcarum: Senatores ve-
rò Spirituales, sub pænâ sex millium
marcarum. pro qua pænâ Nuncij Ter-
restres in Comitibus instigare possunt,
quam pænâ Senatores Seculares in
duabus Septimanis post incepta Co-
mitia, sub alia simili pænâ, & sub pri-
uatione dignitatis, soluere tenebun-
tur: quæ pænâ à Senatoribus Regni

D. 6

adde-

Summula

ad defensionem & necessitatem Reip.
 Raam à Senatoribus Mag. Duc.
 Lith. ad Thesaurarios Mag: Duc.
 Lith. conuerti debet. Hi autem Sena-
 tores cum Officialibus Regni & Mag.
 Duc. Lith. de omnibus negotiis pu-
 blicis, & ad Rempub. pertinentibus
 consultare debent, eorumque in pu-
 blicis negociis Senatusconsulta, Can-
 cellaria R. Maieft. in Acta inducere
 debet cum subfcriptione manuum il-
 lorum: quæ publica negotia, cum
 confilio & scientia horum 16. Sena-
 torum, Rex expedire debet. Ex qui-
 bus illirationem in Comitibus dabunt.
 Salaria à Dominis Thesaurariis vtri-
 usque gentis statim illis dentur, sub
 pœna solutionis de suo. Pro qua in
 Tribunali cum Thesaurariis inter cau-
 sas referuatas DD. Senatoribus licet
 agere. Const. 1607. fol. 4.

Constitutione superiori in omni-
 bus punctis in suo esse conseruata, pœ-
 na pecuniaria super Seculares & Spi-

rituales

Legum.

rituales Senatores 2000. Marcarum
 est constituta. Pro qua pœna in prin-
 cipio Conuentionis, Nuncijs Terre-
 stres per Marschalcum suum instigare;
 & vsque ad executionem, tam con-
 tra Seculares quam Spirituales, non
 obstante cuiusuis contradictione,
 prosequi tenentur. Quam pœnam à
 S. R. Maieftate, tam in præsentibus
 quam in absentibus, in contumaciam
 obtentam & lucratam, Instigator Re-
 giæ Maieftatis, instigante Officio The-
 sauri, sub pœna bannitionis, super Se-
 culares ex bonis hæreditariis; super
 Spirituales ex prouentibus bonisque
 mobilibus & imobilibus, si ea habue-
 rint; in composito iudicio, inter cau-
 sas fisci non alio processu, quam statim
 sicut pro pœna publica ad bannien-
 dum intentato: Magni verò Ducatus
 Lith. in quouis termino, prosequi te-
 netur, Quæ pœna à Senatoribus M.
 D. Lith. prout in Regno Polonia, in
 defensionem Regni, ad Thesaurari-

um Li.

Summula

um Lithuanix conferri debet. Præsentia horum DD. Senatorum, intelligi debet intra fines Regni, & M. D. Lith. Const. 1609. fol. 4.

Absque Senatu Rex legationes non decernat. Const. 1576. fol. 159.

Cum Senatoribus Regni in Curia præsentibus, Rex legationes quæ Rempub non tangunt, expedire potest. Ibidem.

Iuramentum Senatorum Regni.

Ego N. iuro, quia Serenissimo Principi & Domino D. A Regi Polonia fidelis ero, pro eiusq. Maiestate & Republica Regni sui fideliter consulam, & in iudicio iuste sententiam dicam: Secreta quæ mihi per suam Maiestatem & Consiliarios eius dicentur, contingentia, vel Maiestatem Regiam, vel Rempublicam, aut

utrunq.

Legum.

utrunque, nemini in iacturam Regiam & Republica pandam, & pro posse meo utilitates sua Maiestatis Regie Regni & Reipub. augmentabo: quicquid verò sciuerō, intellexerō, aut sensero suæ Maiestati Regiæ, Regno & Republica nocibile & damnosum, præcustodiam: & ne fiat, me opponam, & illud auertam. Sic me Deus adiuu t, & hoc sacrum Evangelium, aut hæc sancta Crux.

Archiepiscopus.

Archiepiscopus est Primas Regni Polonia. Her. 35.

Ab Archiepiscopo Gnesnensi Rex coronetur. Her. 8.

Coram Archiepiscopo si quis gladium strinxerit, siue vulnerauerit, siue non; quatuordecim, si verò turpia verba dixerit, trium marcarum pena puniatur: Her. 252.

Episco-

Summula

Episcopi.

In vim perpetuæ legis cautum est ne quis Episcopatus in derogationem iuris Regij impetret, alioquin impetratio irrita sit & inanis. Const. 1588. fol. 40.

Ecclesiam per Patronum prouisam, & dotata m, Episcopus confirmabit & dotabit. Her. 229.

Thesauros Ecclesiarum Episcopi in bonis Regalibus, cum Capitaneis seu Tenutariis: in bonis vero Nobilium cum collatoribus conscribant, Her. Ibidem.

Palatini.

Palatini in Capitaneos eligi non possunt, præter Capitaneum Craco. uientem. Her. 175.

Palatini officiis suis satisfaciant sub pæna 100. marcarum, & videant ne iudicia intermittantur. Her. 176.

Palatinus rerum venditiones mo-
deretur,

Legum.

deretur, contra venientes luæ moderationi puniat, mensurasque & modos vendendi in Ciuitatibus constituat, idque singulis annis sub pæna magna Regali, Her. 175.

Palatini precia rebus imponant iuxta quod apud externos emptæ fuerint: contemptores verò constitutionum Palatinalium priuentur mercibus. Her. 176.

Palatino precia rebus imponenti Consules adsint, & Constitutiones exequantur sub pæna 100. marc cuius tertia pars Palatino, duæ Regi debentur. Her. 177.

Palatini suis officiis in constituendis rerum precii & mensuris satisfaciant: transgressores Constitutionum Palatinalium quatuordecem marcarum; Consules verò in eos non animaduertentes 100. marc. pæna: & negligens eisdem Palatinus puniatur. Her. Ibidem.

Ciues renitentes ordinationi, Pala-
tinus

Summula

einus habet facultatem puniendi, mutilandi Her. 175.

Palatini officia suam constituendis rerum venalium precis exerceant sub pœna 100. marc. cuius medietas fisco, alia parti instiganti cedat: Cives verò negligentes & Nobiles subditos suos ad seruandas constitutiones Palatinales non cogentes pœna 14. marc. puniantur. Her. 177.

Palatinus ad minus bis in anno cū Capitaneo, vel Vicecapitano, Consulibus, Scabinis & senioribus artificum precia rebus tam domesticis (excepto frumento) quàm externis imponat, idque in prætorio primaria Ciuitatis sui Palatinatus: constitutio nes eiusmodi publicentur. Transgressor eorum ad Proconsulem citetur peremptorie & pœna 14. marcarum puniatur, cuius medietas Palatino, alia parti instiganti cedet. negans per iuramentum euadat, negligens Proconsul per Palatinale officium ad pretorium perempto.

Legum.

peremptorie vocatus, quoties negligentia conuictus fuerit toties pœnam 100. marcarum luat, cuius duæ partes Regi, tertia Palatino cedat. salua tamen appellatione, Rem hoc nomine iudicam exequatur Capitaneus sub pœna 100. marc. Proconsules Nobilitatem coram Dominis conueniantur, & negligentia rei 14. marc. pœna multentur, inter Domium & actorem per medium diuidenda Palatinus negligens itidem pœna 100. marc. puniatur. Nobiles verò ex suis Proconsulibus iustitiam denegantes ad Iudicium terrestræ citati, pœna 14. marcarum puniantur, cuius medietas Iudicio, alia actori debetur: salua appellatione. Const. 1565 fol 51. & 52.

Peccans contra Constitutiones Palatinales, deferatur ad officium Palatinale, quod, cum iniuriam passo agat contra iniuriantem: in absentia verò officij Palatinalis, executionem faciat Magistratus Ciuilis. Const. 1578. fol. 192.

Pro

Summula.

Proconsul non exequens Constitutiones Palatinales, etiam officio Palatini vel Capitanei accusetur: vbi vero vtrumque iudicium idem senserit, transeat in rem iudicatam; si dissenserit, ad Regem sumptibus Ciuitatis remittatur, quæ si intra duodecem septimanas in Regno; octodecem extra Regnum finita non fuerit, sententia Palatini obtineat, Const. 1581. fol. 217.

Quando Palatinus, vel Vicepalatinus, cum officio Capitanei & Officialibus ad id pertinentibus, prout superius scriptum est, precium rebus imposuerit, hanc Constitutionem vnanimi consensu subscriptam & publicatam, sine vllis excusationibus, & appellationibus Officium Civile exequi tenebitur, 50. marc. pro qua forum coram Palatino vel Capitaneo, aut iudicio eorum in absentia illorum habent, iuxta Const. 1581. Quam causam S. Regia Maiestas cum pro informatione remittetur, sine dilationibus

& limi-

Legum.

& limitationibus, cum Senatoribus lateri eius asidentibus expedire debet. Si vero cognitionem Serenissimus Rex intra tempus præfinitum in Constitutio: 1581. non fecerit: tunc sententia Palatini seu eius Vicepalatini rata esse debet. Palatini in eo passu negligentes citati ad instantiam cuiusvis pæna 100. marcarum subiacebunt: in Iudiciis Tribunalis Regni termino peremptorio inter causas officij repetenda, Domini Spirituales & Seculares, pro non administrata iustitia ex Ciuiibus ad terminos terrestres peremptorie citati (salua appellatione ad Tribunal) pæna 50. mar. puniantur. C. 1607. fol. 22.

Palatini sicut in reliquis, quæ ad Officium illorum pertinent diligentes esse debent; ita non minus animaduertere ne Iudicia iustis temporibus intermittantur, Her. 176.

Palatinus eiusuè Iudex Iudæos Iudicat. Her. 130.

Palatini

Summula

Palatini Ministeriales instituere, & eos iudicare, si excelerint, proque afflictione atque vulneribus, vel capita eorumdem pœnas exigendi & leuandi, omnimodam habent potestatem. Her. 175. Const. 1578. fol. 190.

Palatiniterrarum alciis sibi Capitaneis locorum, pannorum & aliarum rerum precia atque mensuras inducere, instituere, moderari & erigere debent, prouidendo ne circa eadem mensuras, & precia fraudes committantur. Her. 175.

Palatini ingruente generali expeditione bellica, officia sua in constituendis rebus venalibus diligenter iuxta antiquum statutum exerceant. Quos Capitanei locorum in eisdem officiis obeundis minimè impediunt, sed illos omni ope sua adiuuent. Vtque ipsi Palatini, ita precia rebus imponant, ut non pluris vendantur post emissas litteras restium quam aliàs mercatores & artifices vendi consueuerunt. Her. Ibid. Pala-

Legum.

Palatini in expeditione generali cum Castellanis districtus ordinent. Vide infra de Castellanis.

Palatinatus non aduenis, sed indigenis Nobilibus in iis terris, in quibus dignitatem habent residentibus dari debent. Her. 17.

CASTELLANI.

*Pro capite olim Castellani iudicabāt.
Sed hoc abrogatum est per
posteriores leges. Her. 107*

Castellanus in Burgrabium Cracouiensem eligi non potest. Const. 1562. fol. 12.

Castellanus non potest simul gerere Capitaneatum, cuius est Castellanus excepto Castellano Cracouiensi: Ibidem fol. 14.

Eger qui in bellum ire non potest Castellano præsentetur. Her. 14.

Castellani exercitus suos ducant & ab interendis damnis cohibeant alio.

Summula

quin damna resarciant, & p̄nam 14. marc. Regi luant. Palatini verò cum Castellanis districtus ordinent, quos Castellani ducant, quatrinduo tamen in loco certo expectent, tandem ad locum restibus assignatum venientes, Palatino districtum tradant. Si vero Castellanus morbo aut aliqua causa impeditus absit, Nobilem in locum suum substituatur Her. 36.

Castellanus ad bellum iturus tres vel quatuor dies in certo loco expectet. Nobiles verò qui ad Castellanum opportunè non venerint, si ipsi absq̄; Castellano damna dederint in duplo solvant. Castellanus quoque cum districtu suo procedens, statim in villis non habeat, kmethonibus commectum negantibus per familiares suos recipiat, & inter omnes diuidat.

Parata autem pecunia omnia solvantur: fenum quantum vnus equus ferre potest vno grosso: quantum duo, duobus, quantum tres, tribus, quantum

Legum.

quantum quatuor: calsula libgnois tribus grossis: bos media marc. iuuenca grossis 16. porcus gros. 12. aries gros. 3. anseres, pulli, iuxta Statuta. Her. 36.

DE OFFICIALIBVS REGNI.

Ordinis Senatorij. *MARSCHALCVS.*

Marschaleus de quibuscunque tercis hominibus conferatur. Her. 153.

Marschaleus dignitates & officia simul non teneat. Her. 171.

Marschalci sint caremoniarum, & Curie Magistri, Aulicos contendant, soluant, diligentes & negligentes sciant & arceant, malos puniant, hospites excipiant, foralia exigant, & pretia rebus presente Rege imponant.

Absente verò Marschaleo supremo Marschaleus Curie officium administrat. Her. 187.

Summula

Iuramentum Marschalci.

Ego N. iuro, quod Serenissimo Principi & Domino D. A. Regi Polonia. & eius successoribus, & Regno Polonia, in hoc Officio Marschalcatus mihi commisso, fidelis ero, illudque tam in Conuentibus publicis, quam etiam in aliis locis, in Aula Maiestatis Regia, summa fide & diligentia administrabo, non priuati mei alio cuius questus, sed dignitatis & utilitatis tantum Maiestatis Regia, & Regni Poloniae gratia. In consilium Maiestatis Regiae adhibitus, illud ego fidele Maiestati eius, & Regno Poloniae praestabo. Nulla secreta, qua mihi aliquando à Maiestate Regia, vel Senatoribus Regni comunicata fuerint, praeter voluntatem, vel in prauidicium Maiestatis eius & Regni Poloniae reuelabo. Pericula omnia qua immi-

nece

Legum.

nece Regno vel Regi Polonia sciuerro aut opinabor, Maiestati eius & ceteris Senatoribus indicabo, & pro posse meo auertam. Persona cuiuscunque dignitatis rationem pro loco & tempore habebō. Seditiones contentiones, rixas, scandala, excessus, maleficia, ne fiant in Aula Regia, & in Conuentibus publicis, omni mea opera & diligentia providebo. Quod si forte aliqua eiusmodi acciderint, ea, quantum in me erit, sedabo, aut animaduersione iusta vindicabo, idque consensu, iussu & autoritate Maiestatis Regia. Ceteraque officij mei munera & onera, iuxta praescriptum Statutorum Regni, fideliter obseruabo: idque non sine mutuo consilio & consensu ceterorum Regni Consiliariorum & Officialium, qui praesentes in Aula fuerint. Sic me, Deus adiuuet, & Sancta, Dei Crux.

E 2

Cancel

Summula

Cancellarius:

Cancellarius & Vicecancellarius de quibuscunque terris hominibus conferatur. Her. 153.

In Cancellariatu & Vicecancellariatu Regni, alter sit Spiritualis, alter Secularis. Her. 32.

Cancellarius & Vicecancellarius, Archiepiscopatus, Episcopatus, Prælaturas, Dignitates & beneficia expectent. Her. 31.

Cancellarius & Vicecancellarius adepto Episcopatu Gnesnensi, Cracouienti, Vladslauienti, Polnaniensi, Varmiensi, Plocensi, vel secularis Palatinatu aut Castellanatu aliquo, cedere officio Cancellariatus tenetur. Her. Ibidem.

Cancellarius & Vicecancellarius, literas alienationis bonorum Regalium ne extradant, sub priuatione officij. Const. 1562. fol. 13.

Cancellarij, literas iuri contrarias

non

Legum.

non dent. Iuri autem contrariæ censentur: Inhibitiones absq; necessitate Reip. datæ: Commissiones nisi graticerum, diuisionis inter fratres, vel de consensu partium: & libertationes ab expeditione bellica. Her. 31.

Cancellarius & Vicecancellarius acta Cancellariæ Regiæ, sub custodia sua habeant, & vnum aut duos Notarios iuratos seruent, qui omnia priuilegia, decreta & recognitiones, & alia quæ ad necessitatē & asecurationem hominum coram Rege fiunt, & sub sigillo Regio extradi solent, sincere & fideliter in eiusmodi acta siue Regestra inscribant. Her. 131.

Priuilegium amissum oblatum & approbatum si quis perdiderit Cancellaria aliud simile sub sigillo det. Her. 31.

Literæ in Cancellaria Regiæ ita soluantur a Nobilitate: à citatione nihil: à Procuratorio grossi tex: à commissione cum mandato grossi decem: à consensu super bona Regalia floreni duo:

E 3

ali.

Summula

á literis clausis grossi tex: á literis per-
petuism pargameno floreni decem.
á communibus inscriptionibus floreni
quatuor: Ciues verò iudæi & extranei
soluant iuxta arbitrium Cancellariæ
Her. 32.

Iuramentum Cancellarij & Vicecancellarij.

Ego N. Cancellarius Regni iuro.
Quod Serenissimo Principi D. Do-
mino A. Polonia Regi & Maiestatis
eius successoribus, ac Regno Polo-
nia, in hoc officio Cancellariatus mi-
hi commisso fidelis ero. Nullas lites
ras pargameneas sine sciũ & expressa
voluntate Regia Maiestatis tradã,
papyreas vero nullas, tam in Regno,
quàm extra Regnum, quæ vel Reg-
ia dignitati aut honestati derogent,
vel ex quibus damnum aliquod ad
Maiestatem eius, vel Regnum perue-

nire

Legum.

nire possit; & quæ iuri communi &
libertatibus aduersantur, aut literis
ex Cancellaria datus contrarius esse
sciuerò. Membranas item nullas un-
quam tradam præterquam papyreas,
idque sciente tantum, aut iubente Re-
gia maiestate. Consilium fidele maie-
stati suæ & Reipub. præstabo: neque
ulla unquam secreta, quæ mihi com-
municata fuerint, præter suæ maiestas-
tis voluntatem, & mandatum reue-
labo, & pericula omnia quæ immine-
re, vel eius maiestati vel Regno vno
decunque sciuerò & cognouerò, ma-
iestati eius deferam, & pro posse meo
auertam. Sic me Deus adiuet & hæc
sancta Dei Euangelia.

Thesaurarius.

Thesaurarius dignitates & officia
non gerat Const. 1565. Fol. 44.

Thesaurarius coronas & Thesau-
ros Regni assernet, sententiam dicat,

E †

acce-

Summula

accepti & expensi rationes teneat, Magister monetarum sit, expeditiones & rationes stipendiariorum Curientium, aliorumque Regi seruentium, & debita Regia notet.

In absentia Theſaurarij, Vicetheſaurarius munus eius obeat. Her. 278.

Theſaurus nouo Theſaurario per quatuor Dignitarios tradatur, qui Regeſtrum eius conſcribant, atque vnum Regi, alterum Theſaurario dent, tertium ipſi aſeruent. Conſtitut. 1553. Fol. 21.

Regia diademata Theſaurarius Regni Cracouiæ aſeruet, idque ſub clauibus Caſtellani Cracouiſis, Poſnaniſis, Wilnoſis, Sandomiriſis, Califfiſis, Froceſis, qui eas non aperiant, niſi omnium Ordinum conſenſu. Abſens ex iuſta cauſa, clauem mittat: defuncti verò ſigillum & clauſtrum per reliquos aperiat. Conſt. 1576. Fol. 149.

Theſaurarij propter dandam melio-

rcm

Legum.

rem informationem in actionibus ſci, iudiciis aſſeſſorialibus aſſideant, vel in abſentia ſua, Notarios ſuos iuratos ſubſtituant. Con. 1607. tol. 16.

Theſaurarius poſt mortem Tenuarij bona Regalia prouideat, & cui conſeſa fuerint ab eo rationes exigat, iuxta Inuentarios per Reuiſores factos. Rex gratiam alicui facturus ex ſuo id faciat ſalua Quarta. Theſaurarius quoque in Conuentu rationem reddat, ſub pœna priuationis officij. Conſt. 1562. Fol. 13.

Defuncto tenuarij, Theſaurarius ex mandato Regio poſſeſſionem apprehendat, donec bona illa vacantia, alicui conſerantur, ne Quartæ quid cedat, alioquin de ſuo Theſaurarius refundet, ſub officij priuatione. Con. 1569. Fol. 105.

Absentia Theſaurarij ſi ſit ex iuſta cauſa non impediatur perceptionem Quartæ, modo Nobilem poſſeſſionatum, & honeſtum cum ſufficienti mandato,

E 5

dato,

Summula

dato, clauibus & sigillo suo substituat.
Ibidem.

Theſaurarius, ex Quarta in Conuentu coram Rege, Senatu, & Ordinibus rationem reddat, idque quietationibus non niſi ſtipendiorum nomine factis Ibidem.

Salarium Theſaurarij ratione quarta partis, mille florenni ſint. Ibid.

Dammum quartæ partis, ſi Theſaurarius Inſtigatori non detulerit, vel Inſtigatori ſi id neglexerit, relarciat. Conſtit. 1590. Fol. 22.

Iuramentum Theſaurarii.

Ego N. iuro. Quod Sereniſſimo Principi & Domino D. A. Regi Polonia & maiestatis eius ſucceſſoribus ac Regno Polonia in hoc officio Theſaurarius mihi commiſſo fidelis ero, illudque ſumma fide & diligentia admiſtrabo: non priuati mei quaſtus, ſed dignitatis tantum & vtilitatis ma-

ieſtatis

Legum.

ieſtatis Regia & Regni Polonia gratia. Coronam & alia inſignia Regni, priuilegia & Theſauros omnes Regni, diligenter conſeruabo. Redditus omnes & ſingulos Regni, & omnia qua ad ſiſcum Regni pertinent ſumma cura & fidelitate exigam & diſpensabo. Curam moneta cudenda, quando vſus poſtulauerit, rationes ararij, expeditiones militum, Aulicorum legatorum, & omnium eorum negotiorum qua ad vſus priuatos & publicos maiestatis Regia, & Regni Polonia pertinent, ceteraq; omnia mei officij munera omnia, fideliter & ſecundum præſcriptum Statutorum Regni procurabo, idque non ſine mandato maiestatis Regia, & conſilio Conſiliariorum & Officialium Regni. In conſilio maiestatis Regia, & Regno Polonia fidele conſilium dabo. Nulla ſecreta qua mihi a mas-

E 6

ieſtate

Summula

estlate Regia, vel à Senatoribus Regni communicata fuerint, prater voluntatem & in præiudicium maiestatis Regia. & Regni Polonia reuetabo. Pericula omnia que imminere Regno, vel Regi Polonia putauero, maiestati sua & Senatoribus Regni indicabo, & proposse meo auertam. Sic me Deus adiuet, & S. Dei Crux.

DE OFFICIALIBUS Ordinis non Senatorij.

Exercituum Regni Generalis.

Exercituum Dux Generalis attendere debet, vt Rotmagistri Quarantenses sint possessionati & in arte militari exercitati. Const. 1591. Fol. Duci Exercituum licitum est audi.

ut lea-

Legum.

tis sententis Rotmagistorum & comilitonum, vt illi videbitur maxime esse secundum Deum conscientiam, & ex disciplina militari, insolentes & excessiuos milites punire. Con. 1591.

Qui in exercitu, facto aliquo facinore absentauerit, Dux exercituum, & in absentia eius Dux Campestris contra quemlibet eiusmodi excessiuum potestatem exequendi habet in presentem pænæ capitis, in absentem per contumaciam pænæ infamæ, & eum punire secundum consuetudinem antiquitus in eo pãsu obseruatas. Constit. 1601. Fol. 10.

Dux Exercituum, milites bene meritos, Regi comendet. Cõ. 1607. fol. 38.

Quicquid Duces Exercituum iuxta articulos suos publicatos facient, id inuolabiliter seruandum est, & in dubium vocari non debet. Ibid.

Si iniuria affectus à militibus, decreto Ducis exercituum, se contentari noluerit, appellare potest ad Tribunal:

quæ

Summula

quæ actiones inter causas conseruatas,
intra spatium quatuor septimanarum,
ex speciali Registro expediantur: &
huius Decreti Tribunalis Regni, Dux
exercituum executionem faciat.
Const. 1609. Fol. 5.

Iurisdictio Ducis Exercituum, tam
in actionibus Criminalibus, quam in
aliis omnibus damnis & iniuriis au-
thoritate Conuentus est confirmata:
dataque est ei facultas iudicandi, vitæ
& necis contra delinquentes secundum
conseruetudinem antiquam Ducis Exer-
cituum: & nullæ appellationes ab eo
admitti debent, excepto, si aliquis in-
iuria affectus contentari noluerit de-
creto eius, tunc Constit. anni 1609.
de prosequenda iusticia in Tribunali in
suo robore est conseruata, hoc adden-
do, quod non solum cum Rotmagis-
tro, sed etiam cum commilitone eius,
forum iniuria affectus in Tribunali ha-
beat. Con. 1613. Fol. 2.

Quidquid Duces Exercituum, con-

tra

Legum.

tra militem delinquentem decreto suo
statuerint, eorum omnium execu-
tio sufficiens; sicut decretorum Co-
micialium fieri debet in bonis & per-
sonis per Capitaneos: & nunquam à
nemine in dubium & disquisitionem
vocari debet. Con. 1609. Fol. 5.

Duces Exercituum Tartaros Mag-
D. Lith. pro Rotmagistris non habe-
ant, sub pœna mille marcarum: pro
qua forum in Tribunali, inter causas
officij, ad instantiam eiusuis. Const.
1613. Fol. 2.

Milites non in bonis Regalibus, sed
in campis in confinio, vbi necesse fue-
rit, iuxta sententiam Ducis Exercitu-
um, stationes habeant. Constit. 1613.
Fol. 3.

Milites omnes Duci Exercituum
sunt subiecti, secundum articulos eius
publicatos, per quem vel officium eius
vnicuique iusticia peremptorie in in-
stanti administratur. Constit. 1591.
Fol. 13.

Dux

Summula.

Dux Exercituum ad suum & amicorum suorum priuatum vltimum exercitu non vtatur, sub pœna bannitionis. Ibidem.

Duces Exercituum, militibus assurationes in posterum super stipendia, sine consensu Regio non dent. Const. 163. Fol. 3.

Iuramentum Ducis Exercituum, tempore Interregni.

Ego N. iuro. Quia exercitu mihi tradito fideliter praero, & opera illius tantum ad reprimendas inuasiones inimicorum extraneorum hostiles vtar: fines Regni tuto pro viribus praestabo: dignitatem & securitatem Reipub: quantum potero defendam: & si (quod Deus auertat) Regnum seditio inuaserit, nulli parui adhaerebo. Tempora vero de bonis in finibus mi-

Legum.

bus militum & me ipsum continebo: Dimna incolis Russia, Podolia, Volhynie nulla inferam, & ne à militibus inferantur omniratione providebo Pensiones vero tam ab Ecclesiasticis quam ab alijs personis quibusuis, nullas omninò exigam. & ne milites mei exigant efficiam. Sic me Deus adiuuet & hæc S. Crux.

Secretarius Maior.

Secretarius Maior vnus sit. qui ad secretas expeditiones admittatur, & Praelaturas, dignitates, beneficia expectet, a quæ Cancellarius succedat. Her 239.

Secretarium Maiorem Rex promoveat pro meritorum ratione. Her 13.

Iuramentum Secretariorum.

Ego N. iuro Quia Serenissimo Principi & D. Domino N. Regi Poloniae fidelis

Summula

ero. secreta qua mihi per suam maiestatem
& Consiliarios dicentur, contingentia vel
maiestatem Regiam, vel Rempub. aut v-
trunque, nemini in iacturam Regiam &
Reipub. pandam, Quicquid verò sciero,
intellevero aut sensero, sua maiestati Regia,
Regno & Reipub. nocibile & damnosum,
præcustodiam. Sic me Deus adiuet.

Referendarij.

In Curia sint duo Iurisperiti, alter
spiritualis, alter secularis, qui querelas
ac preces supplicum audiant, Officiali-
busque Cancellariæ arbitrio Regis
(iure tamen) decidendas referant.
eorum verò officia ab officiis Iudicum
Terrestrium diuersa sunt. Her. 227.

Referendarij Iudicum officia ne in-
uadant, sed tantum circa Regem cau-
sas audiant. Her. Ibid.

Referendarij causas Theutonicas au-
diant. Her. Ibidem.

Iura-

Legum.

Iuramentum Referendari- orum.

Ego N. iuro. Quia Serenissimo Princi-
pi & Domino D.N. Regi Polonia fidelis ero:
secreta qua mihi per suam maiestatem &
Consiliarios eius dicentur, contingentia vel
maiestatem Regiam vel Rempub. aut v-
trumq. nemini in iacturam Regiam, aut
Reipub. pandam: iuste secundum Deum,
ius scriptum: aequitatem & partium contro-
uersas, postulationes iuridicas, & Regia
maiestati secreta referam, diuiti & paupe-
ris, amici & inimici, ciuis & peregrini, di-
scrimine sublato. & neque favorem vel odi-
um, neque premium, neque panam mihi
propositam curabo, sed in iudicando, consu-
lendo, referendo, partium controversias, so-
lum Deum & iusticiam sanctam, & aequita-
tem, in iisq. omnibus conscientia mea iudo-
cium sequar & auariam, aliisque negotia offi-
cio meo incumbentia fideliter, & pro posse
meo peragam. Sic me Deus adiuet &
hec Sancta Dei Evangelia.

Instit.

Summa.

Instigator.

Instigator neque ad instantiam sui, neque ex delatione cuiusquam post Curiam citet, nisi in causis ad præeminentiam: prouentus, & bona Regalia pertinentibus Her. 25.

Tam Instigator, quam Donatarius Regius pro bonis in Reuisione non cognitis, non nisi in Comitibus agat. Contrauenientes huic Constitutioni delatores (qui in omnibus citationibus poni expresse debent) quingentis marcis puniantur, apud Tribunal inter causas officij peremptorie exigens. Const. 1598 Fol. 7.

DE OFFICIALIBVS TERRESTRIBVS

Succamerarius.

Succamerarij antiquo more eligantur, post cessum vel decessum eorum in lex septimanis Palatinus Conuen-

tum in.

Legum.

tum indicat, hoc negligente, perficiat Castellanus. Con. 1588. Fol. 28.

Succamerarij coram Officialibus Terrestribus & Nobilitate in terminis Terrestribus iurent. Ibid. fol. eodem & Fol. 12.

Iuramentum Succamerarij.

Ego N. iuro Deo, quia iussu secundum Deum, ius scriptum, aequitatem & partium controuersis iudicabo, easdemq; controuersias diligenter audiam, & eas annotabo, signa grantierum & similitudines earum, considerabo, & fideliter circumscribam: libros quoq; meos & antecessorum meorum, fideliter seruabo, & in eos acticabo, & in iudicio nullum respectum personarum amici, & inimici, diuitis & pauperis, peregrini & ancila habeo: neminq; in hoc meo iudicio fauorem, aut odium monstrabo, nec donum a nemine respectu huius iudicij accipiam, Sic me Deo adiuet & hoc sacrum Euangelium.

Grani-

Summula

Granicierum talis processus obseruatur.

Primum actor ad iudicium Terre-
stre reum citat simpliciter pro Actora-
tu, absque vlla positione taxæ. Si reus
in primo termino non comparuerit, in
pæna contumaciæ condemnatur: Se-
cundo non comparens, in lucro con-
demnatur, vbi Actor lucratur Acto-
ratum, & ad campum cum parato
Actoratu remittitur. Tandem per
Succamerarium reus per literas Inno-
tescentiæ vocatur, ad attendendum
actorem iurare cum testibus su-
per ductione limitum seu granicie-
rum. Her. 266.

In termino Innotescentiæ reus ad
nullam de actoratu controersiam ad-
mittitur, sed actor pro libitu suo, offi-
cium ducit, & scopulos erigit, non ob-
stantibus quibusuis probationibus, &
quantumuis euentibus signis citati:

ita tamen vt in vltimo aciali scopulo,

actor

Legnm.

actor cum sex testibus iuret, se nihil
vicino ademisse. Her 267.

Idem fiet, si neque in campo reus
comparuerit. Succamerarius vero
post præstitum iuramentum decernat
limites robur perpetuum habere de-
bere. Cuius Decreti, totiusque pro-
cessus seriem Succamerarius sub suo
sigillo, ad Terminos Terrestris remit-
tat, qui ibidem actis inferatur. Her.
268.

Si cum Succamerario actio limi-
tum intercedat, viciniorem Succame-
rarium, aut eius Camerarium, vel Of-
ficialem Terrestris sui Palatinatus vel
districtus in suum locum substituat, &
qui subscribat Innotescentiæ suam,
& actum Granicialem, sub pæna de
Commisariis sancita perficiat. Const.
1601. Fol. 8.

Succamerarius in Graniciebus con-
stituendis, ante omnia naturalem li-
mitem, puta, riuum, flumen, eiusque
alveum nouum vel antiquum spectet

Et at-

Summula

Et attendat, si riuus naturaliter & sponte, an per industriam auersus est; si sponte antiquus alueus pro limitibus esto: si verò per industriam auersus est, nouus alueus limites faciat, antiquus verò totus ad illum pertineat, in cuius hæreditate situs est.

Succamerarius eum qui ad minus tres scopulos, vel in syluis signa crucis in arboribus, vel in campis notabilia signa ostenderit, sub fide & honore ad probationem admittat; ubi verò utrinq; nulla signa sint, actori probatio deteratur cum testibus. Her. 268.

Succamerarius partibus terminum ne proroget nisi consentiant, aut causa sub sit. sub pæna 14. marc. per Regem exigenda. Her. ibidem.

Succamerarius decretum suum in constituendis graniciebus, totamque processum seriem sub suo sigillo ad terminos Terrestris remittat, qui ibidem Actis inseratur. Her. 268.

Succamerario inique moto, pæna

lex

Legum.

sex marcarum; Camerario eius sex scotorum debetur. Her. 269.

Succamerarius pæna dicta Koc, (quæ est sex marc.) ab Officio Terrestris in Tribunali recipiatur, & illis reddatur. Const. 1588. fol. 28.

Succamerario & eius Camerario, à singulis limitibus tres marcæ debentur. Her. 269.

Iudex.

Iudex vnus sit in qualibet terra. Her. 124.

Iudex Terrestris Capitaneus esse non potest. Her. 125.

Iudex per Nobilitatem eligatur, Rex verò non alium quam vnum ex quatuor electis, & per literas declaratis confirmet. Her. 126.

Iudices Terrestris antiquo more eligantur, electioni post cessum vel decessum eorum in sex septimanis Palatinus Conuentum indicat, hoc negligente, perficiat Castellanus. Const. 1588. fol. 28.

F

Iudi

Summula

Iudices personaliter Iudicis ad sint, neq; substitutos in locis suis habeant, sub pœna priuationis officij. Her. 130.

Iudices per se non per Camerarios præsideant Her. 125.

Iudices Terrestres super officia sua iurent, eoram officialibus Terrestribus, vel positione actorum illius Palatinatus vel Terræ. Constitut. 1589. Fol. 12.

Iuramentum Iudicis & Subiudicis.

Ego A. iuro, quia iuste secundum Deum ius scriptum, aequitatem, & partium controuersias iudicabo, recognitionesq; suscipiam: diuitis & pauperis, amici & inimici, ciuis & peregrini, discrimine sublato: & neque fauorem, neque adium, neque premium, neque pœnas, mihi propositas curabo: sed in iudicando solum Deum & ius scriptum, aequitatem, partium controuersias & recognitiones, in hisq; omnibus con-

scientia

Legum.

scientia mea iudicium sequar & audiam: aliaque negotia mihi incumbentia, fideliter & pro posse meo faciam. Sic me Deus adiuuet & Sancta Crux Christi,

Iudices olim pro parua tantum summa hoc est 40. marcarum iudicabant. Her: 125.

Sed iam omnes etiam maximas causas iudicandi habent facultatem. Her: Ibid.

Iudices in suis terris resideant & Iudicia personaliter celebrent, alioquin post unius anni decursum, quo sese Iudex absentauerit, non secus ac si defunctus sit, alius eligatur. Her. Ibid.

Iudex ante prolationem sententiæ à partibus inquirat, an aliquid habeant, quod causæ illorum seruiat, integrumque sit partibus, documenta omnia ad causam necessaria, ante sententiæ prolationem inferre Her. 240.

Iudex & quilibet Officialis in propria causa, potest loco sui Nobilem possessionatum substituere, citra Re-

Summula

giā iurrogationem, qui ita substitutus, iurare non tenebitur. Her. 127.

Iudex non nisi per Ministerialem citet; in causa tamen violati Iudicij, id faciat per quemuis familiarem. Her. 114.

Iudices iudicia temporibus statutis celebrent, sub pænis in Statutis contra eos expressis. Her. circa finem.

Iudices diebus terminorum, ad præsidendum consuetis, à mane vsque ad horam nonam siue ad meridiem in quibuslibet causis debent præsidere, & causas pettractare. Her. 129.

Si quis eo tempore quo iudices præsideant, ad locum in quo præsent, præterquam ad petendam citationem, vel de speciali ipsorum iudicium licentia & mandato, quavis præsumptione vel temeritate intrare præsumperit; absque aliqua remissione, pæna quæ dicitur *pietnadziesta*, per iudices puniatur. Her. 128.

In Iudicis Terrestribus & Capitane
orum,

Legum.

orum, controuersie, alias *uistry* possunt fieri ante responcionem, alias *præced* *edepræ* per Reum tactam: post responcionem verò Reus per propositionem Aëtoris, Iudex amputatis controuersis & altercationibus superfluis, vnicuique partium faciat iustitiam exquisitam. Las. 94.

Controuersie partium plus iusto maiores & longiores ab iudicio suscipi non debent: tamen si minores & breuiores fieri possint: hoc est, propositio Aëtoris cum eius probationibus liberatoriis: siquidem sese eas ostensurum reciperet. Ex parte autem Rei responcio super citationem, vel exceptio, hoc est disceptatio necessaria super aliquo Accessionum ante responcionem super negotio principali fieri solita. Item diffinitiuia sententia; et si res præterea poscat, Replicatio Aëtoris, postea Duplicatio citati, similiterque Aëtori Triplicatio, ac postremum

Summula

rei Quadruplicatio suscipiatur, non amplius. Quæ quidem omnia quilibet Iudex moderabitur, ut ne controuersæ in longum trahantur, tametsi breuiores esse poterint, in facilibus præsertim causis, quando non disceptatur de probationibus contrariarum literarum. Her. circa finem.

Quando super iudicato dubitaretur. & ad iudicem interrogandum partes se receperint; etsi ipse Iudex in memoria teneat qualiter iudicauit; statim sententiam dicere, vel in crastinum differreteneretur. Nisi iam esset libris actorum inscripta. Her. 122.

Memorialis nomine Iudex non nisi quatuor grossos in causis maioribus; in minoribus duos exigat. Maiores causæ ex sunt, quæ excedunt marcas triginta, minores quæ sunt intra Her 27

Iudices ex libro statutorum iudicent. Her. 129.

Iudices Terrarum. Regni Constitutionibus innixi & ex ipsis eruditione

sum-

Legum.

sumpta, in iudicando conseruent stateram æquitatis. Her. ibidem.

Iudices Terrestres officia Castrensia non gerant. Her. 125.

Semel tantum Iudex deliberet: post deliberationem verò nullas controuersias audiat, Her. 27.

Iudicem non infamat sententiæ retractatio. Her. 240

A Iudice incompetenti facta, pro non factis reputantur. Her. 127.

Iudex pro damnis propter non admissam ab accessorio appellationem non citetur. Const. 1588 Fol. 29.

Iudex simplices à captionibus defendat. Her. 207.

Iudex in recognoscentibus consideret ætatem, discretionem & sanitatem. Her. 221.

Motu proprio olim Iudex causas inter partes differebat. Her. 281.

Sed iam suspensiones & prorogationes causarum non nisi ex partium consensu sunt. Alioquin si Iudex ge-

F 4

nera-

Summula

neraliter omnes causas & terminos distulerit, Nuncij illum acculare debent, & priuationem eius urgere. Quod si vnam causam tantum distulit, pars iniuriam passa id faciat.

Hac tamen lex annalis fuit.

Iudex motus, illam duntaxat causam, in qua motio intercessit, non iudicet, sed alias omnes iudicet. Her. 126.

Iudex in vna causa, vnam panam Koc dictam petat. Her. 50.

Iudici pœna dicta Koc. quæ est trium marcarum, ab officio Terrestri in Tribunali recipiatur, & illi reddatur. Const. 1588. fol. 82.

Iudices Tribunalis Regni salarij loco à singulis decretis grossos quindecim habeant: rescripta iuxta Statuta soluantur. Const. 1578. fol. 184.

NOTARIVS TERRESTRIS.

Notarij per Nobilitatem eligantur.

Rex,

Leg. iii.

Rex vero non alium quàm vnum ex quatuor electis, & per literas declaratis confirmet. Her. 291.

Notarij sicut & alij Officiales Terrestres, antiquo more eligantur, postcessum vel decessum eorum, Palatinus Conuentum indicat, hoc negligente, perficiat Castellanus. Const. 1588. fol. 28.

Notarij in primis Terrestribus terminis iurent coram aliis Officialibus Terrestribus. Const. 1589. fol. 18.

Iuramentum Notarij.

Ego A. iuro, quia iuste secundum Deum, ius scriptum, æquitatem, & partium controuersias iudicabo, consulam Iudici: si leliterq; partium recognotiones, controuersias, affectatis on. s. seu protestationes iuridicas, vel Iudicis decreta in librum Actorum Terrestrium inscribam, & inscribi curabo: diuitis & pauperis, amici & inimici,

F s

inimici,

Summula

*inimici, cuius & peregrini discrimine
sublato: & neq; fauorem, neque odium,
neque primum, neque panam
mihi propositam curabo: sed in iudicando,
consulendo & scribendo solum
Deum & iustitiam sanctam, & aequitatem,
partium recognitiones, conuersas
ac iudicis sententias, in hisque
omnibus conscientia mea iudicium
sequar & audiam: aliaq; negotia
mihi incumbentia, fideliter & pro
posse meo peragam. Sic me Deus adiuuet,
& Sancta Crux Christi.*

Notarij personaliter adsint iudiciis,
non per iunctos vicarios: si verò ne-
gligentes fuerint, Palatini ad eligen-
dum nouum Notarium, Contentum
indicant: Infirmis tamen & negotia
Reipub: absentiam illorum excusant.
Her. 169. & 170.

In absentia iudicis & Subiudicis,
Notarius cum Camerariis, eandem
autho-

Legum.

authoritatem habet, in causis, citatio-
numque terminis, pro bonorum exem-
ptionibus præfixis: sic, vt redemptu-
rus bona: pecunias coram Notario &
Camerariis reponat: quas Notarius
ipse cum Camerariis decernat recipien-
das, & exemptionem faciendam. Quo-
rum decreto si fortasse reniteretur exi-
mendus, & de obligatione cedere nol-
let: nihilominus ipsi cum libro iudi-
cio præfidentes, pecuniis iuxta teno-
rem obligationis receptis, ad Cancel-
lariamque Terrestrem repositis, decer-
nant exemptionem factam; ita quo-
que exempti possessionem assignan-
dam, eamque iuxta formam iuris assi-
gnabunt parti; pecunias reponenti.
Her. 92. & 169.

Notarij, ipsi sua officia exequantur,
præfentes tamen possunt admittere
eos, qui illos duntaxat in scribendo ad-
iuuent sed rescripta ipsi subscribant
Her. 170.

Neque Notarij, neque Vicenotarij
F 6
causas

Summula.

causas procurent in illo iudicio cui præfident. Her. ibidem.

In defectu terminorum. eodem die & loco Notarius cum actis & Cameraariis præsto sit, & inscriptiones sulcipiat atque extradat. Her. ibid.

Notarius cum Cameraariis exemptionem bonorum iudicet, etiam sub tempus Comitiorum Her. 91.

Scriptor causarum, sub pæna privationis officij, non aliter quam secundum ordinem citationum, litigantes per Ministerialem vocandos pronuntiabit seu nominabit: ita quod qui prius ad causam provocauerit, prius nominetur & expediatur: & sic deinceps, videlicet qui secundo loco, similiter loco sequenti: & taliter donec ad extremos procedatur. Her. 128.

Si Notarius Terrestris inscribere in acta iudicialia, ea quæ iudex cum Subiudice, decernendo præceperit, noluerit, vel ipse Notarius rebelliter de sede iudicialia abierit, acticare nolens

ea quæ

Legum.

ea quæ ad officium eius pertinebantur, per quod partibus aliquid poterit præiudicari: talis Notarius per iudicium Regiæ Maiestatis delatus privatione sui officij puniatur. Her. 170.

Notarij Terrestris, omnes literas Iudiciorum Terrestrium manibus propriis subscribant. Her. 150.

Salaria Notariorum ex Statutis antiquis.

Statuta de Salaris serventur. Her. 228

Notarij Terrestris pro labore querendi in actis nihil accipiant: pro literis vero pargameneis cum appensis sigillis, decem grossis sicut contenti, ex quibus sex Iudicis duo Subiudici, Notario duo debentur. A papyreis vero literis, sub sigillo Iudicis & Subiudicis grossam unam: à condemnatione in pæna contumaciæ grossos duos, à condemnatione in lucro, grossos quatuor à memoriali quoque grossos quatuor accipiant. Her. 227 & 228.

Memo.

Summula

Memorialis nomine à quolibet decreto grossi quinque solvantur, quorum tres Iudici, vnus Subiudici, vnus Notario debentur. Her. 227.

Notarij pro membranis non nisi medium grossum accipiant, sub pœna quatuordecim marcarum, à Minutis vero sigillatis grossum vnum. Her. 228.

Ab vna causa & vna controuersia, grossum vnum Notarij exigant, super vnam citationem. Her. 226.

Notarij à testibus producendis, si dicta illorum notent, tres grossos accipiant, ab inscriptione termini peremptorij, medio grosso sint contenti. Her. 227.

Officiales verò à testibus quatuor Scotos accipiant. Her. 284.

In termino concitatorio ab astitione termini, additione Ministerialis, & remissione, tantum grossi quinque exigantur, sub pœna quatuordecim marcarum; à minutis vero sigillatis grossum vnum. Her. 228.

Etiamsi

Legum.

Etiamsi sint plures personæ in causa, ab vna tamen propositione, vnum memoriale exigatur. Her. 227.

Ab inscriptione cuiuslibet causæ, id est à notis totius causæ Notarij accipiant vnum grossum, in fine totidem: à lectura verò nihil exigant. Her. 226.

In maiori Polonia à condemnatione grossi quinque exigantur. Her. 238.

Quilibet Actor condemnando citatum absentem in contumacia soluat duos grossos: quorum vnus cedet Notario, & alter grossus Iudicio præsidendi. Her. 227.

Notarij contra Statuta nihil exigant, à dilatione verò infirmitatis, & cassatione inscriptionis vno grosso sint contenti, sub pœnis Statutorum. Her. 227.

Notarius aliquem depactans restituere debet cum pœna trium marcarum parti & iudicio totidem in instanti sub pœna 14. marc. Her. 228.

Con-

Summula

Constitutiones nouæ de Sa-
lariis Notariorum.

Inherendo Cōstitutioni Anni 1607. Salaria Iudicij & Notariorum Palatina-
tus Sira diensis huius Palatinatus seruien-
tia, ibidem constituta, & ad Acta
Warssouientia per oblatam introdu-
cta, ex instantia Nunciorum Palatina-
tus eiusdem, in volumen legum Sacra
Regia Maiestas inscribere mandauit,
hoc est:

Ab inscriptionibus debitorum,
obligationum, resignationum, dona-
tionum, arendarum, transuisionum,
submissionum, & aliis quibuslibet In-
scriptionibus grossi quinque. A diui-
sione honorum inter fratres cum con-
ditionibus, a quolibet ex recognoscen-
tibus grossos quinque: Similiter à re-
formationibus, adualitatibus, etiam
cum euictionibus, grossos quinque.
A quietatione simplici, & cassatione in-
scriptionis grossi duo. A quietatione

cum

Legum.

cum submissione euictorea, grossos
quinque. A relatione Ministerialis
cum Nobilibus intromissis in bona,
grossos quinque. Similiter à relatio-
ne exportatarum plurium citationum
in vno Processu, insimul recognita &
scripta, grossi quinque. A relatione
exportatæ citationis circa actum,
siue per controuersias, siue in contu-
maciam expedita, scripta, grossi duo.
Ab obductione vulnerum etiam con-
tra diuersas personas insimul facta,
grossi quinque. Ab ingrossatione
alicuius Priuilegij, siue inscriptionis,
grossi quinque. A pœna contumaciæ
in Iudicio Tribunalis Regni, grossos
quinque: in aliis verò subleuius iuxta
antiqua Statuta, grossi duo. A De-
creto quolibet, siue per controuersi-
am, siue per contumaciam lato,
similiter à dilationibus Iuridicis grossi
quinque. A limitatione simplici,
Notario, grossus vnus. A limitatione
cum approbatione processus, grossos
quin-

Summula

quinque. A limitatione generali omnium causarum, grossi duo. A limitatione vero in Iudicio Tribunalis Regni Iudicio grossos quinque. A protestatione simplici coram Iudicio, seu Officio facta, gros. vnus. A motione siue appellatione grossus vnus. Ab Arresto; grossus vnus. A Decreto exactis Tribunalis Regni, Notario Terrestri ab indigenis Nobilibus Palatinatus Siradiensis, tantum grossos decem. Ab aliis vero iuxta consuetudinem receptam. Item pro motione à Iudicio interposita, sine controuersis partium vel cum controuersis, ratione termini vel dilationis alicuius facta, grossi quinque. Pro motione vero prolixiori, cum aliquot instantiis, vel in negotio principali, grossos decem. A portatione vero controuersæ, ad acticandum nil omnino in Cancellaria exigatur. A sigillato Decreto, siue motione in Iudicio Terrestri & Castrensi, grossi quinque. A sigillata quietatione, limitati-

one

Legum.

one siue cuitione, relatione simplicis siue querela, inscriptione simplicis debiti sub vadio, ac in genere, ab omni sigillata tali minutiori minuta, iuxta antiquam consuetudinem, grossi duo. A Scrutinio contra principalem, Iudici floreni duo. Notario vero à sigillatione eiusdem grossi duodecim. Similiter à Scrutinio contra principalem, & Iudicio, & Notario soluatur. Ab inductione testium, in quocunque Iudicio, à quolibet teste grossi quinque. A graniciebus finitis, iuxta antiqua Statuta pars Actoreatū obtinens, marcas tres. Hanc Constitutionē Palatinatus quoque Cracouiensis, Terra Zatoriensis, Lęciciensis, & Districtus Sochacouiensis suscepit. Const: 1613. Fol: 16.

De eodem ibid: sub titulo
*Salaria Urzednikom Ziem-
skim y Grodzkim.*

A qui.

Summula

A quietationibus, protestationibus, decretis, intromissionibus, manifestationibus, obductionibus, protestationibus, ministerialium relationibus, & memoriali, grossos quinque. Pro minuta grossos quinque. Ab inscriptionibus & oblatiis grossi 15 cum minuta. A susceptione controversiæ, grossos septem & medium. Pro extractis grossos septem & medium: exceptis actibus granicierum, diuisionibus perpetuis, & privilegiis pro quibus ab oblata & minutis vnus florenus ab vtriusque partibus. A Scrutinio floreni duo, & a testibus per grossos quinque, sub pœna centum marcarum, in Iudicio Tribunalicio pretempore repetenda, & sub pœna banitionis in instanti persoluenda, Vbi verò ex consuetudine antiqua Salaria minora sunt, ea augeri non debent. Const: 1613. Fol: 17.

Ordo

Legum.

Ordo Officialium Terrestrialium.

Succamerarius,
Vexilifer,
Judex,
Dapifer,
Pocillator,
Subiudex,
Subdapifer,
Pincerna,
Venator,
Tribunus,
Notarius,
Gladifer.

Const: 1611. Fol: 26.

DE

Summula

DE OFFICIALIBVS
Castrensibus.
CAPITANEI CVM
Iurisdictione.

Capitaneatus duos cum iurisdictione nemo ambiat, sub pœna confiscationis omnium bonorum; & 200. marcarum Const: 1563. Fol: 20.

Palatini & Castellani in Capitaneos eligi non possunt, præter Capitaneum Cracouien. Her: 175.

Capitaneatus cum iurisdictione, & arces in confiniis sitæ, non pueris, sed viris idoneis, & de Republica meritis conferantur: quod si quis contra eam Constitutionem quidpiam postea impetrauerit, collato officio priuetur. Const: 1589. Fol: 36.

Capitaneatus cum iurisdictione considerando locos & necessitatem iurisdictionis iudiciorum, eiusmodi pensionibus Rex providere debet, quibus Capitanei necessariò & debite possint

Legum.

possint brachium Regale tueri. Con: 1607. Fol: 8.

Cum Capitaneatibus iurisdictionem habentibus, Rex disponere debet secundum leges & consuetudines. Si autem in contrarium legum alicui conferantur, forum coram Tribunali inter causas officij habeat. Capitaneatus verò qui sub tempus Comitiorum vacauerint, post vnam septimanam ab inceptis Comitii conferantur, Ibid.

Iuramentum Capitanei cum
iurisdictione.

Ego N. iuro Deo, quod Serenissimo Regi Polonia Domino meo, in hoc officio meo Capitaneatus, fidelis ero, superioritatem & præminentiam Serenissimo Regi in omnibus seruando. Pacem publicam & securitatem viarum in meo Capitaneatu custodiã, iustitiam uniformiter secundum præscriptũ iuris publici faciam.
orphanus

Summula

*orphano & homines iniuria affectos
a quacunq[ue] iniuria secundum officium
meum defendam. Sic me Deus
adiuuet, & hac Sancta Crux.*

Capitanei sicut & reliqui Officiales sint possessionati & officiis satistanciant. Her: 32.

Capitanei videant ne equi extra Regnum ducantur: sub pœna 200. marcarum Her: 90.

Capitanei Constitutiones Palatinales exequantur, sub pœna priuationis officij aut centum marcar: si obligatum Capitaneatum tenent. Her: 175.

In Nundinis & Ciuitatibus, quæ emporia habent, de extraneis mercatoribus ius dicat Capitaneus. Const: 1563. Fol: 48.

Coram Capitaneo si quis aliquem vulnerauerit, aequè punitur, ac si id coram Rege fecisset. Her: 203.

Pœna negligentium Capitaneorum ea est: si Capitaneatum obligatum

possi-

Legum.

possidet, centum marc: si liberum; priuationis. Her: 175.

Pœnam Statuti contra negligentes Capitaneos sancitam actor habeat, & pro ea agat. Const: 1538.

Capitanei in bonorum Regalium defensione, eum modum obseruent, ne labores proprios & segetes conculcent, vel ædificia diruant, præsertim ea, quæ per vnum annum, sine eius contradictione steterunt, sed tantum usum suum continuent, vel iure Terrestris agant. Quod si Capitaneus iniuriosus sit, vel damnum alicui dederit, eo nomine in iudicio Terrestris, vbi illa bona sunt sita, respondeat, Si in illo Districtu possessionatus non sit, exequutio fiet in bonis vbicunq[ue] ea habuerit. Quod si nusquam sit possessionatus, procedatur contra eum iuxta Constitutionem 1588. de processu contra im possessionatos sancitam: Si summam in bonis Regalibus habeat, in ea exequutio fiat. Integrū

G quoque

Summula.

quoque sit Capitaneis pro damnis & iniurijs, tam in Regalibus, quam in Capitanealibus prouentibus illatis, iure Terrestri contra iniuriosos agere, vbi & iurare tam pro se, quam pro Rege poterint, salua appellatione ad Tribunal, vbi sine vlla remissione tales actiones deciduntur. Subditi ex villis Regijs, iniurias suas, iare, cum Capitanei assistentia prosequantur. Ciues tamen sine assistentia, more solito agere possunt. Vbi limites non sunt, decerni debet vt Nobilis, Commissarios educat sine intermissione. Quod si post tactos limites, Nobilis vicinus fundum Regium adimat, citari debet ad Iudicium Terrestre, vbi vel ipsum Iudicium exire, vel iuratos Camerarios mittere debet ad tundum; & ex re oculis subiecta, recompensa iuxta liquidationem iniuriam passi decernatur. Const: 1588. Fol: 26.

Limites inter bona Regalia factos, Capitanei obseruent, sub pena centu

marc.

Legum.

marc. Const: 1567. Fol: 75.

Capitanei eorumque iudices securitatem itinerantium defendant. Her: 288.

Capitanei locorum. Statuta de Inquilinis & Golotis vagabundis facta, diligenter exequantur. Const: 1562. Fol: 25.

Capitanei perlucra exequantur sub pena centum marc. Her: 23.

Capitanei animaduertant, vt nemo ad coemendos equos & vinum in Vngariam eat: & hoc facere debent sub pena 14 marc. coram officio Castren: illius Palatinatus, peremptorio termino exigenda. Const: 1578. Fol: 190.

Nauigatio libera per Capitaneos defendatur, qui Statuta eo nomine condita exequantur. Her: 97.

Capitanei thelonea temere exigentes in Capitaneatibus obligatis, pena centum marc: in liberis priuationis officij puniantur: & nihilominus in duplum condemnentur. Her: 273.

G 2

Capit-

Summula

Capitanei cum Palatinis & Monetariis, videant ne moneta efferatur. Her. 162.

Pro contributione non soluta Capitaneus executionem faciat citra appellationem. Const. 1563. fol. 22.

Capitanei decreta Tribunalis Regni exequantur, sub pœnis in Statuto descriptis. Const. 1578.

Capitaneus si ad limites bonorum Regalium non venerit vocatus, pœna viginti octo marc. puniatur cuius medietas Regi, reliquum parti debetur. Her. 34.

Neq; Rex, neq; Capitaneus in causis criminalibus in absentia actoris cognoscat, nec quenquam condemnet nisi iure victum & confessum. Her. 4.

Capitaneus ultra quatuor articulos, puta, stuprum, deprædationem viae, incendium, & inuasionem domus, nihil iudicet. Her. 33.

Capitanei non nisi in locis consuetis iudicia sua celebrent, quæ tamen

ultra

Legum.

ultra quatuor articulos non extendant sub pœna nullitatis. Her. ibid.

Etiã si quis extra forum comparuerit, vel per ignorantiam iurisdictionem Capitanei prorogauerit, iudicium nullum esto. Idem ibid.

Coram Capitaneo non est terminus peremptorius, nisi quis ultro id ferat. Her. 220.

Capitanei ad querellam non nisi pro expulsionem dominæ dotalicialis & pro recenti crimine, quod est annus & sex septimanæ, iudicent. Her. ibid.

Et pro violentia expulsionem de tenuta & pacifica possessione, nec non diuisione inter fratres. Idem ibid.

Capitaneus iudicat terminum factionatum, qui vnus septimanæ esse debet. Her. 207.

Impossessionatos pro quacunque re Capitaneus iudicat in iudiciis seu terminis Castrensibus. Con. 1588. f. 35.

Capitanei iureiuratos ad solutionem pœnarum compellant. Her. 32.

G 3

Capit-

Summula

Capitanei ultra quatuor articulos nihil iudicent, & memorialia instat Terrestrium iudiciorum exigant, neque Nobiles extra suos Districtus euocent, Ex originalib. Sigil. 1539.

Capitanei ipsi per se iudicent. Const. 1562. Fol. 215.

Infames per Capitaneos capiantur & capite plectantur in instanti, sub pena 300. marc. Actori succumbenda. Const. 1563. Fol. 31.

Capitanei violatores iudiciorum capiant. Her. 137.

Capitanei Nobilem non capiant, excepto iureuicito & recenti crimine. Excipiuntur ab hac lege famuli fures manifesti, & patriæ proditores, qui ubique capi poterint. Const. 1588. fol. 20.

Capitanei pro liberatione captiui Nobilis in terminis Castrensibus iudicent. Const. 1588. fol. eod.

Capitanei pro raptu Virginis in terminis Castrensibus iudicent. Const. 1609. Fol. 127.

Capitane

Legum.

Capitanei liberam emptionem equorum Nobilibus non impediunt, sub pena centum marc. Her. 90.

Capitanei contra internos hostes & perduelles declaratos, Districtus moueant, eosque puniant: contra potentiores viciniores Capitaneos in auxilium accersant. Const. 1576. f. 153.

In Conuentibus particularibus & iudiciis, Capitaneus hospitia pro cuiusque dignitate distribuat. Constitut. 1565. Fol. 25.

Capitanei in sex septimanis iudicia sua celebrent, vna tamen hebdomada antea, & iudicia & locum iudiciorum publicent, Her. 33.

Capitanei sine iurisdictione.

Capitanei sine iurisdictione esse possunt etiam in possessione, tamen pro iniuriis in iudiciis Terrestribus & Castrensibus respondeant: per lucra

G 4

verò

Summula

verò bona Regalia non afficiant, sed pro executione ad locum possessionis ipsorum remittantur: citationes quoque contra ipsos in residentia ponantur. Const. 1562. Fol. 14.

Idem existimandum est de articulis Castrensis, pro quibus Capitanei absque iurisdictione in iudiciis Castrensis respondere debent & tenentur. Const. 1563. Fol. 21.

Iuramentum Capitanei sine iurisdictione.

*Ego N, iuro, quod fidelis ero in aro
ce N. & illam custodiam fideliter Seo
renissimo Principi & Domino D. N.
Regi Polonia & successoribus eius
Regibus Polonia, Secundum leges
electis. Pacem, securitatem & iustitia
m tuebor: & alia ad me aut officio
um meum Capitaneale pertinentia sine
dolo & fraude implebo. Sic me Deus
adiuuet, & hac S. Cruce.*

TRI-

Legum.

TRIBUNI.

Tribunatus omnes post Annum 1538. instituti, & ij qui Castris carent, abrogati sunt: antiqui verò & qui Castra habent, bene meritis iuxta Statuta tribuantur. Her. 284.

Burgrabij & Iudices Castrenses.

Burgrabij & Tenentarii Castrorum eorumque homines Iudiciis Terrestribus & Castrensis respondeant, exceptis causis sanguinis. Her. 20.

Neque Capitanei, neque Burgrabij, ab intermissione quidquam accipiant. Her. 29.

Burgrabij & iudices Castrenses sint possessionati, & itinerantes detendant. Her. ibid.

Sicut Castellani, ita & Officiales Terrestris Burgrabiatum Cracoviensem non ambiant, neque portitores sint. Const. 1563. Fol. 20.

G 5

Bur-

Summula

Burgrabij Cracouientes, in arce assidui sint, ita tamen, ut singulis quartualibus anni, tribus septimanis eis abesse cum scilicet Capitanei liceat, quopiam in locum suum substituto. Constitur. 1565. Fol. 47.

Vice Capitanei & Notarij Castrenses.

Vicecapitaneus & Notarius Castrensis, ex Iudice vel Notario Terrestris non sint, & sint possessionarij Her. 125.

Notarius Castrensis spiritualis esse potest. Her. 252.

Notarij Castrenses coram Capitaneo vel Vicecapitaneo iurent. Constit. 1589. Fol. 18.

Literas Castrenses, aut ipsi Capitanei, aut eorum iudices subscribant. Her. 150.

Capitaneale iudicium non plus exigit salarij nomine, quam iudicium Terrestre. Her. 228

Officium Castrense paratum esse debet.

Legum.

debet, in recenti crimine, in ministranda iustitia & executione rei iudicatas, non expectatis terminis Terrestribus, diebus festis exceptis. Her. 173.

DE DIGNITATI- bus.

Dignitates & Officia indigenis possessionariis conferantur, alioquin investitio non paratur, & Rex contra iuramentum facturus est. Her. 78.

Dignitates, & Officia in principio Conuentus, priusquam ipse Conuentus inchoabitur, hominibus idoneis, possessionariis, indigenis illarum terrarum, iuxta privilegia & Statuta distribuuntur. Her. 79

Dignitates Castellanus & Officia, personis bene meritis, etate, intellectu & prudentia beneuigentibus, & indigenis distribuuntur, dignitatesque illi personæ, quæ illius terræ indigena fuerit, in qua dignitas ipsa vacabit,

G 6

habue-

Summula

habueritque hæreditaria ibidem bona, dentur. Her. 78.

Dignitates & Officia non dantur, nisi in terra possessionis. Her. 79.

Nullum Castrum seu Fortalitium Regni Poloniæ, alicui Duci vel Principi, aut descendenti de gente Ducali, regendum & tenendum decet. Her. 78.

In singulis terris & Districtibus Capitanei, Officiales, Dignitariique locorum sint possessionarij, & satisficiant Officiis suis: quod si trina vice auferati, Officiis suis intendere non curauerint, priuentur officiis & dignitatibus, sintque ipso tacto priuati; frequentiusque visitent loca, in quibus Dignitates habent & officia. Her. 80.

Palatini, Castellani, Dignitarij, & alij Officiales Terrestres, sufficientem possessionem hæreditariam, & non fictam habere debent, & in ipsis Palatinatibus, & in Districtibus propriis, debita officiorum suorum explere & exequi debent, nisi fortasse legatione,

serui-

Legum.

seruio Reipub: vel M. Regiæ fuerint impediti. Her: 79.

Alienigenæ Castra & Dignitates non concedantur, & quicumque contra præsentem Constitutionem aliquod officium seu dignitatem obtinuerit, & monitus quod obtinuit non resignauerit, bona ipsius confiscari, & ipse infamis esse debet. Her: ibidem.

Capitaneatus sine iurisdictione etiam in possessionariis dari possunt. Habes supra sub tit. Capitanei sine iurisdictione.

Castra neque tenuræ vllæ alienigenis concedantur, nisi Polonis Nobili genealogia ortis & possessionis. Her: 80.

Magistratus, Dignitates, Officia, Castra & Ciuitates cum iurisdictione, non nisi terrigenis conferantur. Her. 77.

Dignitates Ecclesiasticæ Politicæ Regni, circa iura, prouentus, liberta-

tes

Summula

tes conferentur. nec auquantur, neque minuantur, neque cuiquam extraneo, præter Nobilem in illa Terra possessionatum conferantur. Her: ibidem.

Dignitates & Capitaneatus eiusdem loci sunt incompatibilia, neque extraneis conferantur, sed indigenis, veram & hereditariam possessionem ibidem habentibus; alioquin talis in Conuentione mortuus, nisi officium resignauerit, infamis esto. Her: 79.

Dignitarij & Officiales, veram & non fictam, sed realem bonorum hereditariorum possessionem, in qua dignitates vel Capitaneatus vacauerint, habeant. Her: ibidem.

Impossessionato si dignitas pro merito data fuerit, intra dimidium annum possessionem acquirat, sub pæna priuationis. Her: ibid.

Statutum de possessione Dignitatorum ita intelligi debet, ut quilibet Dignitarius. sit saltem in illo Palati-

uacu

Legum.

natu possessionatus, non in Districtu. Exceptis Palatinatibus Russiæ, Masouïæ, Rauensi, & Terra Wielunensi, ubi Officiales in Districtu debent esse possessionati, excepto Palatino quem sufficit in quocunque Districtu sui Palatinatus esse possessionatum. Const. 1562. Fol: 13.

Dignitarij & Officiales possessiones veras in illa Terra vel Districtu habeant, antequam dignitas sit vacua, & talem in qua antea residebant, non quæ recens inscripta sit: alioquin ad quodecunque Iudicium seu Officium, totiens quotiens citatus fuerit, pænam 200. marc: in instanti Actori luat sine appellatione, & Officium deserat. Constit: 1563. Fol. 20.

Præuilegium Dignitario & Officiali, non secundum præscriptas superiores leges datum, nullius valoris esse debet. Si quis autem auderet munia aut iurisdictionem suam, & alia, prætextu præuilegij obtenti obire; tunc

omnia

Summula

omnia acta ex quocunq̄ modo per eum facta, pro irritis & nullius momenti esse debent. Ad priuationis autem penam, duo millia marcarum in talem donarium est constituta, pro qua forum in iudicio Terrestris, Castrensis, & Tribunalis, inter causas officij preemptionis, ex delatione cuiusvis Nobilis, habere debet. Const: 1513 Fol: 33.

Dignitates, officia & adualitates super bona Regalia, bene meritis conferantur. Const: 1565. Fol: 69.

Bona & vacantia quocunq̄ modo ad Regem deuoluta, Nobilibus bene meritis conferantur semper in principio Conuentiois Generalis, exceptis bonis Ciuilibus iure caduco deuolutis, quæ Rex dabit cui uellit. Dubietas de iure Regio in Conuentu decidatur. Const: 1576. Fol: 162.

Vacantia, Officia, Dignitates intra dimidium annum, postquam vacauerint, conferri debent. Ex verò quæ

imme-

Legum.

immediatè ante Comitata inciderint intra vnam septimanam post incepta Comitata distribui debent. Quod Nuncij Terrestris in Comitibus vigeant. Costit: 1588. Fol: 40.

Vacantia, Officia, Dignitates Regni & Aulae Regis in Regno Poloniae, Ducatu Lithuaniae ditioribusq̄ eisdem subiectis, secundum leges, iuramenta, consuetudines, sine mora, personis benemeritis & dignis, ætate & discretione vigentibus, nullo in hoc respectu habito, solummodo merita vniuscuiusq̄, secundum privilegia vniuscuiusq̄ gentis, & iuxta Constitutiones de benemeritis factas in omnibus seruando ordinem in legibus prescriptum; conferantur. Const: 1607. Fol: 8.

Dignitarij & Officiales sua noscant officia: si verò quibus incognita sunt, à Regali Maiestate & Dominis doceantur: eademque tam domi quam in bello debitè exercent. Her. 80.

Rex

Summula

Rex dabit literas ad Palatinos & Capitaneos alioque Officiales, quibus ad satisfaciendum debito suo illos commonebit. Her: 223.

Cuilibet liberum est priuatim instigare contra negligentes Dignitarios & Officiales. Const: 1565.

Prouentus Dignitariis integrè, citra omnem moram extradantur. Sigil: Crac. 1532.

Omnes literæ expectatiuæ quacunque ratione & respectu super dignitates datæ, similiter etiam & solida, & iurapatronatus destructæ sunt & cassatæ. Const: 1550. Fol: 3.

Sed hæc hætenus de prerogatiua Senatorum ac Officialium Regni: superest ut de Iudiciis Tribunalis Regni vltima instaurata, & Officio Iudicum horum Iudiciorum breuissimè difficiamus.

IYDI-

Legum.

IUDICIA TRIBUNALIS REGNI ET OFFICIA IUDICUM.

Iudicia Generalia Tribunalis Regni instituuntur, ad quæ in omnibus Palatinatibus Regni in particularibus Conuentibus, Iudices FERIA secunda post Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis, viri idonei, probi, iurisperiti, & possessionati eligantur in maioribus Palatinatibus, videlicet Polnaniensi, Sandomirienſi, Calisiensi, Plocensi, Russiæ, Masouïæ, duo, in reliquis & in terris Wielunensi vnus, Dobrzynensi vnus, Oswięcimensi & Zatorienſi vnus.

Si quis ex Iudicibus quorumcunque subseſſiorum electus fuerit, in eius causa ab eius Iudicio per motionem deuoluta, sententiam non dicat, neque alios dicentes audiat.

Ancho-

Summula

Authoribus Deputatorum, non nisi ad alia Iudicia duret, & tandem alij in locum illorum eligantur.

Secundo, idem ante quadriennium non eligatur, nisi omnes nemine contradicente in id consentiant.

Iudice ex aliquo Palatinatu deputato, infirmo vel mortuo, reliqui iudicent, non obstante absentia Collegarum.

Iurent iuxta formulam iuramenti Iudicis Terreſtri, in Statuto descriptam, eo addito, quod in causis non sunt consulturi, munera non accepturi, quod citra omne studium sint in Iudices electi.

Iuste & ordine iuxta Regestrum per Palatinatus iudicent, à iure scripto non discedant, Deum & iusticiam præ oculis habeant, sententiam per duos vel tres ex illis subscriptam, ex scripto ferant. In diuersitate vel paritate sententiarum, iterum & tertio dicant, & tandem maior pars concludat.

Causas

Legum.

Causas Spirituualium, sex seculares, cum sex spiritualibus personis iudicent, maior pars concludat. Noua emergentia ad Conuentum remittant.

Decimæ ex bonis hæreditariis in eodem statu permaneant, quo nunc sunt, commoto nomine, ad compositionem vsque.

Decreta eius Iudicij, paria sunt auctoritate Decreto Conventionalibus, contrauenientes verò illis, & hoc nomine siue in Conuentu, siue post curiam, negotium facessentes, tanquam contemptores decretorum Regionum puniantur. De his etiam vide infra.

Perlucra contra Spirituales inter ea obtenta suspendantur, donec de illis in Conuentu cognitio fiat.

Iudicabunt omnes & singulas causas, à Iudiciis Terreſtribus, Castrensibus, Succamerarialibus, Commissariis (in causis diuisionis bonorum) per motiones, appellationes, remi-

hones.

Summula.

siones, limitationes, & alio quouis modo ad Conuentum, vel post Curiam deuolutas, tam ab officiis, quam ex officiis, occasione non factæ executionis decreti, vel decretorum Iudicij Generalis Tribunalis Regni huius vltimæ instantiæ, in his rebus, quæ Iudicio huius Tribunalis iudicandæ incumbunt, & iudicatæ fuerint, & aliorum grauaminum, ex Iudiciis siue officiis Capitaneorum, & eorum Officialium circa administrationem iustitiæ illatorum, tum & omnes causas iudicatas, & ad locorum Capitaneos, pro executioni remissas, vbi debita executione remissas, vbi debita executioni demandatæ non sunt, nec non causas ex Iudiciis nouis, vltimæ instantiæ propendentes, aliasque omnes excitationibus & ad citationibus nouis & antiquis incidentes, & ad hoc iudicium pertinentes, cum conseruatione omnium terminorum.

Exceptis causis merè criminalibus

in Con-

Legum.

in Conuentu iudicandis, ita vt si quis causam Ciuilem, criminaliter instituerit, victus hoc nomine pœnam sessionis Turris & centum marcarum cum refusione damnorum luat, & causa ad forum remittatur. In causis tamen & articulis criminalibus Iudicij Castrensis ad Tribunal appelletur.

Exceptis etiam causis Fiscali, iuxta Constitutiones Anni Millefimi, Quingentesimi Sexagesimi Secundi, & Millefimi, Quingentesimi Sexagesimi Septimi, tum & exemptionis bonorum Regalium.

Quod si quis Capitaneum vel Tenuarium, ratione fundorum Regalium citauerit, ex quibus Quarta soluitur, vt qui reuisioni & lustrationi subitane, vel qui in summis antiquis obligati sunt ad Conuentum remittatur. Licebit tamen Regi pro bonis suis iuxta præscriptum Statutorum semper agere, eaque repetere.

Ratione Quartæ & bonorum nul-

lo iure

Summula

Io. ure receptorum in Conuentu agatur.

Causæ quoque iuris Maydemburgensis & Culmensis, saluis calibus in Statuto descriptis Regali iudicio referuntur, de perlucris verò interea per Cives & contra Cives obtentis, idem quod & de perlucris Spirituum.

Locus iudicij huius, Palatinatibus Maioris Poloniæ, qui sunt, Posnaniensis, Califfensis, Sira tiensis, Terræ Wielunensis, Lanciencis, Brestensis, Inowladislauiensis, Masouix, Plocensis, Rauensis, & Terra Dobrzyneusis, Petricouia Minoris verò Poloniæ Palatinatibus, qui sunt, Cracouiensis, Sendomiriensis, Russiæ, Podoliæ, Lublinensis, Belzensis & Podlachix, Lublinum. Ita vt peractis primum Petricouix Maioris Poloniæ Iudiciis, Lublinum catur.

Ad hoc Iudicium nemo accedat, nisi
causam

Legum.

causam Iudiciariã habeat. Vocatus verò ex ordine, sine tumultu ad Iudicium veniat, cum vno duntaxat procuratore & duabus amicis. Si verò quis temerè introierit, nec monitus exiuerit, vel clamores in domo Iudicij excitauerit, pæna duplici quatuordecim marcarum puniatur illico sub alia simili pæna numeranda.

Dum sententiæ dicuntur, nemo adsit, præter eos qui ad hæc Iudicia iurati pertinent.

Ad locum electioni Iudicum & celebrationi horum iudiciorum designatum, armis nemo iuiat præter entem,

Si verò cum pixidibus, & aliis infuetis armis venerit, vel cum illis obambulauerit, pæna quinquaginta marcarum in instanti puniatur, sub pæna quatuordecim marcarum luenda.

Si quis in loco electionis, vel tribus septimanis, ante & post celebrationem eorum Iudiciorum personam

Summula

Nobilem vulnerauerit, vel occiderit non lecus puniatur, ac si id in Conuentione Regni generali perpetrasset.

Incipiant autem hæc Iudicia Petricouix, Feria secunda post Festum S. Francisci: Lublini Feria secunda post Dominicam Conductus Paschæ. De his etiam vide infra Paragrapho. Iudices deputati.

Iudicia tamen inferiorum sublelliorum, etiam sub tempore Tribunalis celebrentur.

Sub tempore quoque Comitiorum, nihilominus Iudicia Tribunalis Regni celebrentur.

Decreta Petricouix, sub sigillo Terrestri Siradiensi; Lublini sub sigillo Terrestri Lublinensi extradantur.

Decreta eorum eius sint auctoritatis, ut si quis ad cuiuscunque instantiam, hoc nomine ad derogandum huic decreto, citatus fuerit, a citatione ipso facto liber sit. Si verò illi nihilominus instaret, vel aliquid i

contu-

Legum.

contumaciam obtineret, pro infecto reputetur, neque executioni datur. Quod si citatus personaliter compareat, pœnam centum marcarum illicò super actore, vel eius Procuratore obtinebit, sub pœna quatuordecem marcarum, cuius pœnæ medietas fisco medietas parti euocata debebitur. Nihilominus Procurator ad vnam septimanam in fundum turris iniiciatur.

Iudex, Subiudex, & Notarius Terrestris illius Palatinatus adsint præsentis: ad secreta iudicij iurent, & alia faciant, quæ in Iudicijs Conventionalibus vel Regalibus facere debebant. Pœnas dictas Kocz exigant, & Iudicibus locorum remittant, sententiam tamen non dicant.

Citationes ad hoc Iudicium sub titulo Regio extradantur, & sub sigillo Terræ illius in qua resider citandus: ponantur verò duabus septimanis ante terminum.

Summula

Inscriptiones, protestationes, recognitiones, dilationes, coram hoc Iudicio factæ, eius sunt vigoris, cuius Terrestris vel Conuentionales esse solent.

Capitanei decreta eorum exequantur, sub pænis in Statuto descriptis.

Iudices salarii loco, à singulis decretis grossos quindecim habeant, re scripta iuxta Statuta soluantur; Spirituales verò suis deputatis de victu prouideant. Reformatio horum Iudiciorum libera sit Nobilitati in Conuentu cum communi omnium consensu. Constit: 1578.

Causæ quas Iudices Tribunalis Regni, ex paritate votorum in actionibus Secularium ad Comitiam remittere consueuerant, in subsequenti Iudicio ex sufficientibus rationibus scripto datis, in prima sessione, ablutis iuramentis, Districtus non expectando, ex speciali harum causarum Reuerso decretantur: nona verò

emer

Legum.

emergentia in Comitijis definiti debent. Const: 1607. fol: 16.

Pænas dictas *Koce*, liberum erit Succameranis, Iudicibus Terrestribus, Capitaneis, & eorum Officialibus, in Tribunali, per personas, quibus ad eas recipiendas authenticam plenipotentiam ex actis publicis dabitur, sine quocunque impedimento tam Iudicum Tribunalis Regni, quam Iudicij Terrestris Sradicensis & Lublimensis; recipere. Const: 1613. fol: 24.

Decreta Iudicij Tribunalis Regni, inuolabiliter retinenda sunt. Const: 1588. 69.

Decretum Tribunalis Regni, iuxta leges ac consuetudines Iudicio huius pertinentes latum; in dubium vocari non debet: nec huiusmodi Decreta Rex Iudiciis suis post Curiam, & in Comitijis retractet: imo insecuturientes animaduertat. Const: 1607. fol: 15.

H

2

Iterum

Summula

Iterum Constitutione cautum est, ut nemo Decreta Tribunalis nullatenus violare & in dubium vocare audeat. Const: 1613. Fol: 7.

Iudicium Terreſtre quod continē adesse debet iudicio Tribunalis, Registrum earum causarum, quæ ad Iudicia incidunt, in sua potestate habeat. & iuxta ordinem actiones sublequentes ad iudicium, secundum Registrum vocandas pronunciet. Constit: 1609. Fol: 20.

Causæ expulſionis & exemptionis FERIA quinta ex seorsuo Registro iudicari in Tribunali debent: & postea aliæ causæ officij, secundum Registrum. Constit: 1611. Fol: 13.

Officij causæ pro vna vice post finita iudicia, vniuscuiusque Palatinatus, quæ ex hoc Palatinatu incident, & die Sabbati finitæ non fuerint, speciali Registro, ad instar aliarum Palatinatus causarum iudicentur. Registra verò tam causarum officij, quam

Pala

Legum.

Palatinatum & Districtum, quæ finitæ non fuerint, per Marschalcum Tribunalis subſcribi, & ad addicandum porrigi debent: ut succedens iudicium in primis ex his Registeris iudicet, & absolutis illis, ad sublequentes causas iudicandas ordinatè accedat. Const: 1611. Fol: 6.

Iudices deputati Petricouiam FERIA secunda post S. Francisci proxima conueniant. & ibi Iudicia sua exerceant, vsque ad Dominicam in Albis: limitatio quæ esse consuevit post festum Natiuitatis Domini, longiorium dierum spatio non sit, ut officij causæ citius expediri possint. Ibidem.

Iudices ad iudicia Tribunalis Regni Deputati, & eorum Marschalcus, in nullum officium illius loci, vbi Iudicia celebrantur sese ingerere; hospitia distribuere, preciarebus imponere, thelonea, foralia exigere, nec vlla commoda sibi vsurpare debent. Neque priuata authoritate in hospitij iudicent

& carcer

Summula

& carceres habeant. Cives, Scotos, Artifices, Reuenditores, & alios qui inter se commercia habent, ad iudicia sua non euocent, conseruando quempiam in sua iurisdictione: sed tantum iudicia, quæ ad iudicium eorum, secundum constitutionem Tribunalis Regni spectant, exerceant. Si uero alicui Nobili qui ad iudicia ueniunt, uel eorum famulis, aut etiam iudicibus & famulis illorum aliquid contingerit; uel cum aliquis excessum, uolentiam, uulnus, inuasionem, homicidium, & aliud tacinus eiusmodi commiserit; eiusmodi homines cuiuscunque conditionis habent potestatem iudicandi: us autem qui excesserint, nulla exceptio concedi debet. Const. 1601. Fol. 52.

Marschalcus Tribunalis Regni in iurisdictionem Capitanei non se immisceat iuxta Constitutiones priores, nec ulla commoda sibi usurpet, sub panna mille marcarum, in iudiciis Tribunalis inter causas officij repetenda. Const. 1611. Fol. 17.

Quili

Legum.

Nulli iudex Spiritualis & Secularis ad iudicia Tribunalis Regni delectus, ad iuramentum suum hunc tenetur: super Secreta iudicij non recedenda: addat: Con. 1611. Fol. 7.

Terminus tactus non potest dari a iudicibus Tribunalis Regni, tantum circuitu huius ciuitatis, ubi iudicia Tribunalis Regni celebrantur: & quatenus securitas publica in persona Tribunalis ueniens seu discedens saluetur. Pro quo excessu si reus presens non fuerit, uel discesserit, per citationem literalem ad Tribunal, sub potestate iurisdictione excessus commissus fuerit inter causas conseruatas citari debet. Const. 1613. Fol. 11.

Iudicium Terrestre post iuramentum Deputatorum Spiritualium & Secularium, Decreta iudicij Tribunalis, scribere, inscriptiones, recognitiones, protestationes, arresta iudicij, conuincias primarum citationum suscipere; acta, Registra & pecuniam ex de-

Summula Legum.

creto datam seruare debent: quod al
quoque præsentes (absentia alterius
eorum non obstante) id facere po
sunt. In quo à DD. Deputatis imp
diri non debent, vt authoritas huius
Iudicij secundum leges antiquas inte
gra permaneat. Const. 1613. fol. 31.

FINIS.

Laus Deo Virginiq̄
Matri.

Geschichte
Pölen

